

ΥΓΙΕΙΝΗ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ 12

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ-ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ-ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2002

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

- ▶ Σεξουαλική παρενόχληση γυναικών και ανδρών εργαζομένων στο χώρο εργασίας (Μέρος Β΄)
- ▶ Συνθήκες εργασίας ταχυμεταφορέων και διανομέων δικυκλιστών
- ▶ Εννοιολογικές προσεγγίσεις - διασαφήσεις που αφορούν στο στρες (Εργασιακό & Οικογενειακό) (Μέρος Α΄)
- ▶ Συμβολή του Τεχνικού Ασφάλειας στη βελτίωση των συνθηκών εργασίας στην επιχείρηση (Μέρος Α΄)
- ▶ Η ποιότητα ζωής σαν προϋπόθεση πρόληψης εργατικών ατυχημάτων
- ▶ Στατιστική ανάλυση εργατικών ατυχημάτων κατά την κατασκευή σηράγγων και σταθμών του Μετρό με τη μέθοδο Ν.Α.Τ.Μ. μέχρι και το 1995 από τη "ΜΕΤΡΟ ΑΘΗΝΩΝ Κ/Ξ ΕΡΓΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΜΗΧΑΝΙΚΟΥ" της OLYMPIC ATHENS METRO (Μέρος Β΄)
- ▶ Πυξίδα: Εξαερισμός στους χώρους εργασίας

Περιεχόμενα

➤ Τα νέα του ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε

- ✓ Ινστιτούτο υγείας και ασφάλειας στους χώρους εργασίας στην Κύπρο1
- ✓ Ημερίδες με θέμα "Εργασία χωρίς άγχος" στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Εβδομάδας 2002 για την Ασφάλεια και την Υγεία στην Εργασία1
- ✓ Συνεδρίαση της Τεχνικής Επιτροπής 85 της CEN στους χώρους του ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε.2
- ✓ Νέοι συνάδελφοι2
- ✓ Εκπαίδευση εργοδοτών επιχειρήσεων Γ κατηγορίας για άσκηση καθηκόντων Τεχνικού Ασφάλειας στην Αθήνα2
- ✓ Σεμινάριο Τεχνικών Ασφαλείας στη Θεσσαλονίκη2
- ✓ Εκπαίδευση προσωπικού ΕΛΠΑ στη Θεσσαλονίκη2
- ✓ Τεχνοδιagnώσεις σε επιχειρήσεις στους νομούς Σερρών, Κιλκίς, Ξάνθης, Ημαθίας και Θεσσαλονίκης3
- ✓ Δράσεις του παραρτήματος Ιωαννίνων στη Δυτική Ελλάδα3

➤ Άρθρα

- ✓ Σεξουαλική παρενόχληση γυναικών και ανδρών εργαζομένων στο χώρο εργασίας (Μέρος Β'). Των: Β. Σταφίδα, Δ. Σταφίδα και Αρ. Κάντα4
- ✓ Συνθήκες εργασίας ταχυμεταφορέων και διανομέν δικυκλιστών. Των: Α.Αρβαντογεώργου, Ι.Παπαϊωάννου, Σ. Πασβάγκα, Σ. Χαλάτση6
- ✓ Εννοιολογικές προσεγγίσεις - διασαφήσεις που αφορούν στο στρες (Εργασιακό & Οικογενειακό) (Μέρος Α'). Του Α. Σ. Αντωνίου9
- ✓ Συμβολή του Τεχνικού Ασφάλειας στη βελτίωση των συνθηκών εργασίας στην επιχείρηση (Μέρος Α'). Του Δ. Τάγκα15
- ✓ Η ποιότητα ζωής σαν προϋπόθεση πρόληψης εργατικών ατυχημάτων Του Ι. Στ. Παπαδόπουλου*18
- ✓ Στατιστική ανάλυση εργατικών ατυχημάτων κατά την κατασκευή σπράγγων και σταθμών του Μετρό με τη μέθοδο Ν.Α.Τ.Μ. μέχρι και το 1995 από τη "ΜΕΤΡΟ ΑΘΗΝΩΝ Κ/Ε ΕΡΓΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΜΗΧΑΝΙΚΟΥ" της ΟΛΥΜΠΙΚ ΑΘΗΝΣ ΜΕΤΡΟ (Μέρος Β'). Του Ν. Παπαδιονυσίου20

➤ Πυξίδα

- ✓ Εξαερισμός στους χώρους εργασίας του Λ. Ραντίν11

➤ Λόγος και Εικόνα23

➤ Ερωτήματα

- ✓ Ασφάλεια στα αναλυτικά και μικροβιολογικά εργαστήρια24
- ✓ Ανάγκες για σήμανση24

➤ Επικαιρότητα

- ✓ Απαγόρευση του καπνίσματος σε δημόσιους χώρους, μεταφορικά μέσα και μονάδες παροχής έπηρεσών (10001/B/1-8-02). Επιμέλεια: Αφ. Δαϊκού24
- ✓ Συνέδρια - Ημερίδες - Εκθέσεις. Επιμέλεια: Ντ. Καψάλη25

➤ Βιβλιοπαρουσίαση

- ✓ Ιατρική της Εργασίας και του Περιβάλλοντος25

Σημείωμα της Σύσταξης

Μέσα από αυτές τις γραμμές, θα θέλαμε για μια ακόμη φορά να τονίσουμε τη σημασία της πληροφόρησης και της ανάπτυξης του διαλόγου γύρω από τα σχετικά με την υγεία και ασφάλεια των εργαζομένων θέματα. Η συμβολή του περιοδικού στον τομέα αυτό αποτελεί πάντα τη βασική μας προτεραιότητα.

Η δική σας ανταπόκριση μας έφερε στην ευχάριστη θέση να προχωρήσουμε στην αύξηση των σελίδων. Με την ευκαιρία αυτή, θα παρακαλούσαμε τα άρθρα που αποστέλλονται να μην ξεπερνούν τις 2500 λέξεις ή τις 2000 με πίνακες ή σχήματα, ώστε να δημοσιεύονται ολόκληρα.

Η αύξηση των σελίδων μας επιτρέπει να εισάγουμε δυο νέες στήλες. Μέσα από τη στήλη «Ερωτήματα» θα σχολιάζονται θέματα που σας απασχολούν. Ελπίζουμε η νέα αυτή στήλη να λύσει πολλές από τις απορίες σας και να αποκτήσει φανατικούς φίλους. Η νέα στήλη «Λόγος και Εικόνα» έχει σκοπό να μεταφέρει τη ματιά γνωστών ή άγνωστων συγγραφέων, ζωγράφων ή φωτογράφων.

Σ' αυτό το τεύχος φιλοξενούμε τα πρώτα μέρη άρθρων για τη συμβολή του τεχνικού ασφαλείας στη βελτίωση των συνθηκών εργασίας στην επιχείρηση και για το στρες, καθώς και άρθρο που αναφέρεται στην ποιότητα ζωής σαν προϋπόθεση πρόληψης εργατικών ατυχημάτων. Ολοκληρώνεται το άρθρο «Σεξουαλική παρενόχληση γυναικών και ανδρών εργαζομένων στο χώρο εργασίας» και δημοσιεύεται το δεύτερο μέρος της στατιστικής ανάλυσης εργατικών ατυχημάτων κατά την κατασκευή σπράγγων και σταθμών του Μετρό. Η πυξίδα είναι αφιερωμένη στον εξαερισμό των χώρων εργασίας. Τέλος, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα έρευνας που πραγματοποίησε το ΣΕΠΕ σχετικά με τις συνθήκες εργασίας ταχυμεταφορέων και διανομέν δικυκλιστών.

**ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΥΓΙΕΙΝΗΣ
ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ**

*Περιοδικό του Ελληνικού Ινστιτούτου Υγιεινής
και Ασφάλειας της Εργασίας*

Εκδότης:

Το Δ.Σ. του ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε.:

Βασίλειος Μακρόπουλος (Πρόεδρος)

Γεώργιος Κοντάκης και Βασίλειος Κορκίδης (Αντιπρόεδροι)

Ιωάννης Αδαμάκης, Θεόδωρος Δέδες, Νικόλαος Θωμόπουλος,

Γεράσιμος Παπαδόπουλος, Δημήτριος Τζαβάρας

και Γεώργιος Χαμπηλομάτης (Μέλη)

Συντακτική Επιτροπή:

Νικόλαος Βαγιόκας, Εύη Γεωργιάδου,

Σπύρος Δοντάς, Εβίτα Καταγή

Τηλ.:210 8200100, Φαξ.:210 8200222

E-mail: periodical@elinyae.gr

Διεύθυνση στο ίντερνετ: <http://www.elinyae.gr/ekdoseis/periodiko.htm>

Διεύθυνση: Λιοσίων 143 και Θειρσίου 6, 104 45 Αθήνα

ISSN: 1108-5916

Την Έκδοση επιμελείται το Τμήμα Εκδόσεων

του Κέντρου Τεκμηρίωσης και Πληροφόρησης

Οι απόψεις και οι αναλύσεις των άρθρων και των επιστολών

δεν εκφράζουν απαραίτητα τις θέσεις του περιοδικού.

Καλλιτεχνική Επιμέλεια - Εκτύπωση:

ΑΡΤΙΟΝ ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ ΑΕΒΕΕΕ Θέμιδος 25 Ρέντης 128 33

τηλ: 210.4831792, fax: 210.4831.794

Ινστιτούτο για την υγεία & ασφάλεια στους χώρους εργασίας στην Κύπρο

Στις 22 Οκτωβρίου 2002 επισκέφτηκε το ΕΛΙΝΥΑΕ ο κος Μ. Αντωνίου, διευθυντής του τμήματος των εργασιακών σχέσεων και εργασιακής νομοθεσίας στην Ομοσπονδία Εργοδοτών και Βιομηχάνων Κύπρου. Η επίσκεψη αυτή εντάχθηκε στα πλαίσια του προγράμματος UNIMED Business Network που συντονίζεται από τη UNICE (Union of Industrial and Employers' Confederations of Europe) και υποστηρίζεται οικονομικά από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το UNIMED είναι ένα τριετές πρόγραμμα (Απρίλιος 2000 – Μάρτιος 2003) στόχος του οποίου είναι η βελτίωση της λειτουργίας των βιομηχανικών και εργοδοτικών οργανώσεων των νοτίων μεσογειακών χωρών (Τουρκία, Συρία, Λίβανος, Παλαιστίνη, Ιορδανία, Ισραήλ, Αίγυπτος, Μάλτα, Τυνησία, Αλγερία, Μαρόκο, Κύπρος), μέσω της «σύνδεσής» τους με αντίστοιχες οργανώσεις χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό σημαίνει μεταφορά τεχνογνωσίας, εμπειριών και καλών πρακτικών οργάνωσης και λειτουργίας προς τους μεσογειακούς συνδέσμους σε τομείς για

τους οποίους αυτοί ενδιαφέρονται.

Ένας από τους τομείς που παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την Ομοσπονδία της Κύπρου είναι ο τομέας Υγιεινής και Ασφάλειας. Όπως χαρακτηριστικά ανέπτυξε ο κος Μ. Αντωνίου, η Ομοσπονδία Εργοδοτών και Βιομηχάνων Κύπρου προσανατολίζεται στη δημιουργία ενός Ινστιτούτου με αντικείμενο ανάλογο αυτού του ΕΛΙΝΥΑΕ και η ελληνική εμπειρία σ' αυτόν τον τομέα μπορεί να αποδειχθεί εποικοδομητική. Ο Κύπριος εκπρόσωπος, κατά τη διάρκεια της επίσκεψής του, ενημερώθηκε από τα αρμόδια στελέχη των Κέντρων Έρευνας, Τεκμηρίωσης Πληροφόρησης και Κατάρτισης για τις δραστηριότητες που αυτά αναπτύσσουν και βασίζεται στη στήριξη του ΕΛΙΝΥΑΕ στην προσπάθεια δημιουργίας στην Κύπρο ενός θεσμού για την υγεία και την ασφάλεια στους χώρους εργασίας.

Ημερίδες με θέμα «Εργασία χωρίς άγχος» στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Εβδομάδας 2002 για την Ασφάλεια και την Υγεία στην Εργασία

Ιδιαίτερα μεγάλη ήταν η προσέλευση του κόσμου στις δύο ημερίδες που έγιναν στις 21 και 24 Οκτωβρίου στην Πάτρα και την Αθήνα αντίστοιχα, στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Εβδομάδας 2002 για την Ασφάλεια και την Υγεία στην Εργασία. Οι ημερίδες είχαν θέμα την «Εργασία χωρίς άγχος» που ήταν και το σύνθημα της φετινής Ευρωπαϊκής Εβδομάδας και τις συνδιοργάνωσαν το ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. και η Διεύθυνση Συνθηκών και Υγιεινής της Εργασίας του Υπουργείου Εργασίας, με τη χρηματοδότηση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Υγεία και την Ασφάλεια στην Εργασία, που εδρεύει στο Μπιλμπάο της Ισπανίας.

Χαιρετισμούς απηύθυναν εκπρόσωποι των κοινωνικών εταίρων. Την κεντρική εισήγηση έκανε ο κος Βασίλης Μακρόπουλος, πρόεδρος του ΕΛΙΝΥΑΕ, ενώ ειδική εισήγηση έκανε ο κος Αλέξανδρος – Σταμάτιος Αντωνίου, διδάκτωρ Ψυχολογίας Εργασίας και Υγείας του Πανεπιστημίου Manchester (UMIST) και σύμβουλος Εργασιακής Συμπεριφοράς και Υγείας. Επίσης έγιναν εισηγήσεις από τους κυρίους Αντώνιο Χριστοδούλου και Τρύφωνα Γκινάλα, της Διεύθυνσης Συνθηκών του Υπ. Εργασίας.

Στις ημερίδες παρουσιάστηκαν τα αποτελέσματα έρευνας την οποία εκπόνησε η Διεύθυνση Προγραμματισμού και Συντονισμού της Κεντρικής Υπηρεσίας του Σ.Ε.Π.Ε. για τις συνθήκες εργασίας ταχυμεταφορέων και διανομένων δικυκλιστών.

Οι ημερίδες έκλεισαν με παρεμβάσεις από τους παρευρισκόμενους.

Και στις δύο ημερίδες παρευρέθη ο υφυπουργός εργασίας κος Ε. Τζιόλας ο οποίος κήρυξε και την έναρξή

Συνεδρίαση της Τεχνικής Επιτροπής 85 της CEN στους χώρους του ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε.

Στις 10 και 11 Οκτωβρίου 2002 η Τεχνική Επιτροπή 85 της CEN (Ευρωπαϊκής Επιτροπής Τυποποίησης) συνεδρίασε στην κεντρική αίθουσα του ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. στην Αθήνα, προσκεκλημένη από τον ΕΛ.Ο.Τ. (Ελληνικό Οργα-

νισμό Τυποποίησης).

Το αντικείμενο της Τεχνικής Επιτροπής 85 είναι ο προστατευτικός εξοπλισμός των ματιών και του προσώπου.

Νέοι συνάδελφοι

Από το Φθινόπωρο του 2002 αυξήθηκε σημαντικά το δυναμικό του ΕΛΙΝΥΑΕ.

Στο επιστημονικό προσωπικό της Αθήνας επανήλθε η Θεώνη Κουκουλάκη, Τοπογράφος Μηχανικός / Εργονόμος η οποία εργάστηκε επί δυόμισι χρόνια στο Τεχνικό Γραφείο για Θέματα Υγείας και Ασφάλειας της Εργασίας των Ευρωπαϊκών Συνδικάτων (TUTB) που εδρεύει στις Βρυξέλλες. Στο παράρτημα της Θεσσαλονίκης οι νέοι συνάδελφοι είναι οι: Γεώργιος Αλεξίου, Ειδικός εφαρμογών Πληροφορικής με Πολυμέσα, Κωνσταντίνος Πούλιος, Ηλεκτρολόγος Μηχανικός, Αντώνιος Ταργουτζίδης,

Μηχανολόγος Μηχανικός, MBA και Χρήστος Χατζηγιάννου, Ηλεκτρολόγος Μηχανικός, MSc Decision Science.

Στα Ιωάννινα το νέο επιστημονικό προσωπικό αποτελούν οι Στέφανος Κρομούδας, Τεχνολόγος Χημικός Μηχανικός Πετρελαίου και Σπυρίδων Πέτσας Ηλεκτρολόγος Μηχανικός – Μηχανικός Υπολογιστών, M.Sc. ενώ στην Τρίπολη το παράρτημα στελέχωσαν οι: Κωνσταντίνος Καρακασίλης, Μηχανολόγος Μηχανικός, Κωνσταντίνος Κούσουλας, Μηχανολόγος Μηχανικός και Παναγιώτα Πανούση, Μηχανολόγος Μηχανικός, M.Sc.

Εκπαίδευση εργοδοτών επιχειρήσεων Γ' κατηγορίας για άσκηση καθηκόντων Τεχνικού Ασφάλειας στην Αθήνα

Ο τομέας κατάρτισης του ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. στην Αθήνα συνεχίζει με εντατικούς ρυθμούς την επιμόρφωση των εργοδοτών επιχειρήσεων Γ' κατηγορίας σε θέματα άσκησης καθηκόντων τεχνικού ασφάλειας. Οι εργοδότες που εκπαιδεύτηκαν κατά την περίοδο Νοεμβρίου – Δεκεμβρίου 2002 για να αναλάβουν τις υποχρεώσεις του τεχνικού

ασφάλειας στην επιχείρησή τους υπολογίζονται να είναι 600 περίπου άτομα. Ταυτόχρονα υλοποιούνται σεμινάρια μελών επιτροπών υγιεινής και ασφάλειας της εργασίας κατόπιν αιτημάτων των ομοσπονδιών στις οποίες υπάγονται.

Σεμινάριο Τεχνικών Ασφάλειας στη Θεσσαλονίκη

Με επιτυχία ξεκίνησε ο νέος κύκλος σεμιναρίων για Τεχνικούς Ασφαλείας της Βιομηχανίας και των Τεχνικών Έργων με νέο και εμπλουτισμένο θεματολόγιο που περιλαμβάνει 60 ώρες θεωρητικής κατάρτισης στις εγκαταστάσεις του Κ.Ε.Κ. ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. στη Θεσσαλονίκη και 18 ώρες πρακτικής άσκησης σε τρεις επιλεγμένες επιχειρήσεις της περιοχής. Το πρώτο σεμινάριο που ολοκληρώθηκε στις 23 Οκτωβρίου 2002 περιλάμβανε ένα μεγάλο αριθ-

μό εισηγήσεων που αναφέρονταν στο ρόλο του τεχνικού ασφαλείας και του γιατρού εργασίας, το ισχύον θεσμικό και νομοθετικό πλαίσιο, τα λαμβανόμενα προληπτικά μέτρα, τον εντοπισμό και την αντιμετώπιση των κινδύνων που προκύπτουν κατά την παραγωγική διαδικασία, καθώς και σε πλήθος άλλων θεμάτων που άπτονται της Υγιεινής και της Ασφάλειας στην εργασία.

Εκπαίδευση προσωπικού ΕΛΤΑ στη Θεσσαλονίκη

Το ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. εκπαιδευσε στις εγκαταστάσεις του στη Θεσσαλονίκη το προσωπικό των Ελληνικών Ταχυδρομείων από τις περιοχές της Θεσσαλίας, της Μακεδονίας και της Θράκης. Συγκεκριμένα πραγματοποιήθηκαν δύο (2) σεμινάρια δώδεκα (12) ωρών, με θέματα Υγιεινής και

Ασφάλειας της Εργασίας. Το πρώτο υλοποιήθηκε στις 16-17 Σεπτεμβρίου και το παρακολούθησαν οι Διευθυντές, ενώ το δεύτερο στις 18-19 Σεπτεμβρίου και το παρακολούθησε το προσωπικό των περιφερειακών τμημάτων των ΕΛΤΑ.

Τεχνοδιαγνώσεις σε επιχειρήσεις στους νομούς Σερρών, Κιλκίς, Ξάνθης, Ημαθίας και Θεσσαλονίκης

Ολοκληρώθηκαν στις 31 Οκτωβρίου 2002 οι τεχνοδιαγνώσεις που πραγματοποιήθηκαν από επιστημονικό κλιμάκιο του ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. στα πλαίσια της υλοποίησης του προγράμματος PREDIASME. Αναλυτικότερα, διενεργήθηκαν 20 επισκέψεις τεχνοδιάγνωσης σε ισάριθμες επιχειρήσεις στους νομούς Σερρών, Κιλκίς, Ξάνθης, Ημαθίας και Θεσσαλονίκης. Οι επισκέψεις αυτές που έλαβαν χώρα έπειτα από αίτημα του Συνδέσμου Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (Σ.Β.Β.Ε), συνοδεύτηκαν από διενέργεια μετρήσεων φυσικών βλαπτικών παραγόντων όπως ο θόρυβος, η σχετική υγρασία, η θερμοκρασία και ο φωτισμός. Παράλληλα έγινε επισήμανση όλων των επικίνδυνων αλλά και των καλών πρακτικών που ακολουθεί η εκάστοτε βιομηχανία στον τομέα της Υγιεινής και Ασφάλειας, δίνοντας έμφαση σε προτεινόμενα μέτρα βελτίωσης των συνθηκών της εργασίας. Μετά το πέρας της τεχνοδιάγνωσης συντάχθηκαν, με γνώμονα όλα τα παραπάνω, αναφορές που συμπεριλάμβαναν εκτός από συμβουλευτικού χαρακτήρα παρατηρήσεις και σύντομες αναφορές στην κείμενη

νομοθεσία, τα αποτελέσματα των ενδεικτικών μετρήσεων συνοδευόμενα κατά περίπτωση από τις οριακές ή ενδεικνυόμενες τιμές.

Δράσεις του παραρτήματος Ιωαννίνων στη Δυτική Ελλάδα

Το παράρτημα Ιωαννίνων του ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. υλοποιεί ενημερωτική δράση για θέματα Υγιεινής και Ασφάλειας της Εργασίας για εργοδότες και εργαζόμενους στην Ήπειρο και ευρύτερα τη Δυτική Ελλάδα. Συγκεκριμένα στο Ν. Αιτωλοακαρνανίας, Φωκίδας, Ευρυτανίας και τα Ιόνια Νησιά Κέρκυρα και Λευκάδα. Η ενημερωτική δράση η οποία ανά νομό ξεκινά με συνέντευξη τύπου περιλαμβάνει:

- Επισκέψεις σε επιχειρήσεις για ενημέρωση των εμπλεκόμενων μερών (εργοδοτών - εργαζομένων) για τις απαιτήσεις που προκύπτουν από το νομοθετικό πλαίσιο για την Υγιεινή και Ασφάλεια της Εργασίας (καθήκοντα-δικαιώματα-υποχρεώσεις)
- Παροχή έντυπου υλικού του Ινστιτούτου για θέματα υγιεινής και ασφάλειας της εργασίας
- Καταγραφή των συνθηκών εργασίας που επικρατούν στους εργασιακούς χώρους με τη χρήση καταλόγων ελέγχου και την πραγματοποίηση μετρήσεων βλαπτικών παραγόντων του εργασιακού περιβάλλοντος.
- Διοργάνωση ημερίδας με θέμα «Ασφάλεια, Υγιεινή και Υγεία στους χώρους εργασίας» ανά νομό

Κατά τη δράση στο νομό Ιωαννίνων έγιναν επισκέψεις σε 55 επιχειρήσεις ενώ στις 25 Νοεμβρίου 2002 υλοποιήθηκε ημερίδα στα Ιωάννινα, με συμμετοχή 112 ατόμων (τεχνικοί ασφάλειας, ιατροί εργασίας, εργοδότες, εκπρόσωποι σωματείων, εκπρόσωποι φορέων, τεχνικοί και υγειονομικοί επιθεωρητές κλπ).

Η δράση συνεχίζεται με επισκέψεις σε επιχειρήσεις στους υπόλοιπους νομούς της Ηπείρου. Τη στιγμή που γράφονται αυτές οι γραμμές, έχουν προγραμματιστεί ημερίδες για τις παρακάτω ημερομηνίες:

Ηγουμενίτσα 2/12/2002

Άρτα 9/12/2002

Πρέβεζα 11/12/2002

Το αποτέλεσμα της παραπάνω δράσης θα οδηγήσει σε συμπεράσματα χρήσιμα για το σχεδιασμό, προγραμματισμό και υλοποίηση εξειδικευμένων ενεργειών-δράσεων για τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας με ό,τι αυτό συνεπάγεται (μείωση έμμεσου κόστους παραγωγής προϊόντων ή παροχής υπηρεσιών, βελτίωση παραγωγικότητας και ποιότητας προϊόντων ή υπηρεσιών) δηλαδή βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων της χώρας μας.

Στο προηγούμενο τεύχος δημοσιεύθηκε το άρθρο του κου Γιώργου Π. Σπυρόπουλου, τ. Διευθυντού στο Διεθνές Γραφείο Εργασίας, με τίτλο «ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ: Η νέα κοινοτική στρατηγική στον τομέα της υγείας και της ασφάλειας στην εργασία (2002-2006)». Δυστυχώς, εκ παραδρομής, παρελήφθησαν οι υποσημειώσεις που συνόδευαν το άρθρο. Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να διαβάσουν το άρθρο ολόκληρο, με τις υποσημειώσεις του, στη σελίδα του Ινστιτούτου στο διαδίκτυο, στη διεύθυνση <http://www.elinyae.gr>

Σεξουαλική παρενόχληση γυναικών και ανδρών εργαζομένων στο χώρο εργασίας (Μέρος Β´)

των: **Βασιλικής Σταφίδα,**
Δημητρίου Σταφίδα και Αριστοτέλη Κάντα*

Στο προηγούμενο τεύχος επιχειρήθηκε μια πρώτη προσέγγιση του φαινομένου της σεξουαλικής παρενόχλησης, που στηρίχθηκε στη διεθνή βιβλιογραφία. Παρακάτω παρουσιάζονται συνοπτικά τα αποτελέσματα έρευνας, η οποία διενεργήθηκε σε 5 πόλεις τις Ελλάδας σε δείγμα 202 εργαζομένων στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα (εκτός εκπαιδευτικών). Βασικό συμπέρασμα αυτής είναι ότι τα περιστατικά σεξουαλικής παρενόχλησης ανδρών είναι πολύ λιγότερα από αυτά των γυναικών.

Μέθοδος έρευνας: χρήση δομημένου-γραπτού ερωτηματολογίου.

Δείγμα: Ο πληθυσμός-στόχος (target population) ήταν άνδρες και γυναίκες, άνω των 17 ετών, εργαζόμενοι στο δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα της χώρας. Το δείγμα της έρευνας αποτελείτο από 76 άνδρες (37,6%) και 126 γυναίκες (62,4%) που εργάζονται στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, εκτός εκπαιδευτικών. Τα 202 υποκείμενα επιλέχτηκαν από πέντε πόλεις: Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Δράμα και Σέρρες.

Από τους 202 εργαζόμενους:

Το 39,6% εργάζεται στο Δημόσιο Τομέα (εκτός εκπαιδευτικών).

Το 59,4% στον Ιδιωτικό Τομέα.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Όσον αφορά τα άτομα από τα οποία παρενοχλείται σεξουαλικά η γυναίκα, πιο συχνόι θύτες εμφανίζονται οι προϊστάμενοι και οι ανώτεροι υπάλληλοι (70,3%) και ακολουθούν οι συνάδελφοι (49%). Φαίνεται λοιπόν ότι οι έχοντες εξουσία καταχρώνται την εξουσία που έχουν και γι' αυτό το λόγο προβαίνουν πιο συχνά σε σεξουαλικές παρενοχλήσεις απ' ότι οι συνάδελφοι ή οι πελάτες των γυναικών

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: Άτομα από τα οποία παρενοχλείται σεξουαλικά η γυναίκα στον εργασιακό χώρο

	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΥΝΟΛΙΚΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΝΔΡΩΝ	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ
Από τους συναδέλφους (συνάδελφοι με παρόμοια θέση εργασίας ή όχι).	49,0%	52,6%	46,8%
Από τους προϊστάμενους, τους ανώτερους υπαλλήλους.	70,3%	73,7%	68,2%
Από τους πελάτες/πολίτες/ασθενείς κ.λ.π.	22,3%	18,4%	24,6%
Από άλλα άτομα.	7,5%	5,2%	8,7%

Οι άνδρες που συμμετείχαν στην έρευνα αποδίδουν την ύπαρξη του φαινομένου τόσο στην ανδρική αυτοπεποίθηση και επιθετικότητα (32,8%), που αυτός εμφανίζει

μερικές φορές στο περιβάλλον εργασίας, όσο και στην αδύναμη θέση (27,6%), που βρίσκονται αρκετές γυναίκες και δεν έχουν τη δύναμη να αντισταθούν. Όσον αφορά τις γυναίκες που ερωτήθηκαν και εδώ η ευθύνη επιρρίπτεται πολύ πιο συχνά στον επιθετικό χαρακτήρα του άνδρα που παρενοχλεί (57,1%).

Οι περισσότερες γυναίκες που παρενοχλούνται σεξουαλικά προσπαθούν συνήθως να αγνοήσουν το γεγονός, δεν προβάλλουν ιδιαίτερη αντίσταση σ' αυτόν που τις παρενοχλεί και όταν αποφασίσουν να το κάνουν μιλούν συνήθως προσωπικά με το θύτη, χωρίς την παρουσία μαρτύρων. Ακόμα πιο λίγες είναι οι περιπτώσεις που οπλίζονται με θάρρος να ακολουθήσουν τη δικαστική οδό. Μόλις το 3% των περιπτώσεων φαίνεται σύμφωνα με την άποψη των ερωτηθέντων να καταλήγει τελικά στα δικαστήρια. Σε όλο τον κόσμο εξάλλου ο αριθμός των καταγγελιών που γίνονται είναι ιδιαίτερα μικρός. Όσο πιο μεγάλη είναι η ψυχική και σωματική πίεση απέναντι στη γυναίκα, τόσο πιο δύσκολο είναι γι' αυτή να αμυνθεί ή να διαμαρτυρηθεί, φοβούμενη τη δημοσιοποίηση του προβλήματός της. Η έλλειψη θάρρους, ο φόβος, η αβεβαιότητα, η απουσία μαρτύρων και η κοινωνική κατακραυγή είναι οι σημαντικότεροι λόγοι που αναγκάζουν τις γυναίκες να μην αποκαλύπτουν τις άσχημες περιπέτειές τους. Εξάλλου, η δυσπιστία των γυναικών απέναντι στη δικαιοσύνη και η αθώωση πολλών ανδρών σε άλλες δίκες αποτρέπουν τις γυναίκες ακόμη περισσότερο να αντισταθούν.

Το αλκοόλ δεν αποτελεί βασική αιτία εκδήλωσης σεξουαλικής παρενόχλησης, αφού σε λίγες μόνο περιπτώσεις παρατηρείται το φαινόμενο να είναι κάποιο από τα δυο άτομα σε κατάσταση μέθης. Εξίσου λίγες είναι και οι περιπτώσεις όπου και ο άνδρας και η γυναίκα έχουν προηγουμένως καταναλώσει μεγάλη ποσότητα αλκοόλ (ποσοστό 3%). Οι γυναίκες πάντως πιστεύουν πιο έντονα από τους άνδρες ότι το αλκοόλ είναι αιτία παρενόχλησης και ότι συνήθως αυτός που προκαλεί την παρενόχληση βρίσκεται σε κατάσταση μέθης.

Σχετικά με το αν υπάρχουν περιπτώσεις γυναικών, οι οποίες επιδιώκουν τη σεξουαλική παρενόχληση για να ικανοποιήσουν προσωπικές τους φιλοδοξίες διαπιστώθηκαν τα εξής: Περισσότεροι από τους μισούς ερωτηθέντες (ποσοστό 58,9%) γνωρίζουν τέτοιου είδους γεγονότα.

*Ο Δ. Σταφίδας είναι εκπαιδευτικός, η Β. Σταφίδα είναι εκπαιδευτικός κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου, ο Α. Κάντας είναι αναπληρωτής καθηγητής ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών

Μάλιστα στους άνδρες το ποσοστό αυτών που γνωρίζουν κάποιες περιπτώσεις είναι αρκετά υψηλότερο (76,4%) από το αντίστοιχο των γυναικών (52,9%). Μπορούμε επομένως να θεωρήσουμε ότι οι γυναίκες διστάζουν ή δεν θέλουν να παραδεχτούν ότι σε ορισμένες περιπτώσεις οι ίδιες επιδιώκουν τη σεξουαλική παρενόχληση με στόχο μια καλύτερη επαγγελματική σταδιοδρομία.

Παρότι ο Κώδικας Πρακτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης περί σεξουαλικής παρενόχλησης αναφέρεται και σε άνδρες, οι περισσότερες έρευνες εξετάζουν την παρενόχληση των γυναικών στον εργασιακό χώρο. Τα τελευταία όμως χρόνια όλο και περισσότεροι ερευνητές θεωρούν ότι θα πρέπει να μελετηθεί και η σεξουαλική παρενόχληση

των ανδρών, παρότι οι άνδρες που παρενοχλούνται είναι πολύ λίγοι συγκρινόμενοι με τον αριθμό των γυναικών που βρίσκονται σε παρόμοια κατάσταση. Παρόλα αυτά το 70,8% των ερωτηθέντων θεωρεί ότι υπάρχει σεξουαλική παρενόχληση στους άνδρες και το 34,4% του δείγματος γνωρίζει συγκεκριμένα περιστατικά.

Στην ερώτηση από ποια άτομα παρενοχλείται σεξουαλικά ο άνδρας, το 30,2% των ατόμων του δείγματος ισχυρίζεται ότι οι άνδρες παρενοχλούνται σεξουαλικά από άτομα του αντίθετου φύλου, ενώ μόνο το 6,9% θεωρεί ότι οι άνδρες παρενοχλούνται σεξουαλικά από άτομα του ίδιου φύλου. Τέλος, το 57,4% υποστηρίζει ότι οι άνδρες παρενοχλούνται και από τα δύο φύλα. □

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- [1] Aeberhard-Hodges, J. (1996). Sexual harassment in employment: Recent judicial and arbitral trends. *International Labour Review*, 135, 499-533.
- [2] Berdahl, J.L., Magley, V.J., & Waldo, C.R. (1996). The sexual harassment of men? Exploring the Concept with Theory and Data. *Psychology of Women Quarterly*, 20, 527-547.
- [3] Fitzgerald, L. F., Gelfand, M., & Drasgow, F. (1995). Measuring sexual harassment: theoretical and psychometric advances. *Basic and Applied Social Psychology*, 17, 425-445.
- [4] Fitzgerald, L. F., Shullman, S. L. (1985). The development and validation of an objectively scored measure of sexual harassment. Paper presented at the annual meeting of the American Psychological Association, Los Angeles, CA.
- [5] Fitzgerald, L.F., Shullman, S. L., Baliley, N., Richards, M., Swecker, J., Gold, Y., Ormerod, M., & Weitzman, L. (1988). The incidence and dimensions of sexual harassment in academia and the workplace. *Journal of Vocational Behavior*, 32, 152-175.
- [6] Ganzel, R. (1998). How effective is training in preventing sexual harassment? The answer is almost irrelevant in light of two recent Supreme Court decisions. Training's main role may lie in warding off potential lawsuits. *Training*, 87-94
- [7] Gross, J. (1995). Now look who's taunting. Now look who's suing. *New York Times* (pp. 1&6, Section 4).
- [8] Gutek, B. A. (1985). *Sex and the workplace*. San Francisco: Jossey-Bass.
- [9] Lawlor, J. (1994). Women gain power, means to abuse it. *USA Today*, pp.1-2.
- [10] Lindroth, S. & Leymann, H. (1993). Vuxenmobbing mot en minoritetsgrupp av män inom barnomsorgen. Stockholm: Arbetarskyddsstyrelsen.
- [11] McKinnon, C.A. (1979). *Sexual harassment of working women*. New Haven, CT: Yale University Press.
- [12] Popovich, P. M., Campbell, K. L., Everton, W. J., Mangan, M. R., & Godinho, R. M. (1994). Perception of traditional and alternative forms of sexual harassment. Presented at the annual conference of the Society for Industrial and Organizational Psychology, Nashville, TN.
- [13] Rubenstein, M. (1989). *Preventing and remedying sexual harassment at work*. London: Eclipse Publications.
- [14] Storm-Knirsch, C. (1999). *Mobbing-Psychologische, medizinische und rechtliche Aspekte eines schwer faßbaren Phänomens. Beiträge zur Angewandten Psychologie*. Bonn: Deutscher Psychologen Verlag.
- [15] Tang, L.P.T., & McCollum, S.T. (1996). Sexual harassment in the Workplace. *Public Personnel Management*, 25, 53-58.
- [16] U.S. Merit Systems Protection Board. (1981). *Sexual harassment in the federal workplace: Is it a problem?* Washington, DC: Government Printing Office.
- [17] Vaux, A. (1993). Paradigmatic assumptions in sexual harassment research: Being guided without being misled. *Journal of Vocational Behavior*, 42, 116-135.
- [18] Waldo, C., Berdahl, J., & Fitzgerald, F. (1998). Are Men Sexually Harassed? If So, by Whom?. *Law and Human Behavior*, 22, 59-79.
- [19] Wise, S. & Stanley, L. (1987). *Georgie Porgie: Sexual Harassment in Everyday Life*. London: Pandora.
- [20] World of Work. (1997, March). *Unwelcome, unwanted and increasingly illegal: Sexual harassment in the workplace*. Geneva: ILO.

Συνθήκες εργασίας ταχυμεταφορέων και διανομέων δίκυκλιστών

των: **Ανδρέα Αρβανιτογεώργου, Ιωάννας Παπαϊωάννου Σταμάτη Πασβάγκα, Σταύρου Χαλάτση***

Μία από τις προγραμματισμένες δράσεις της Διεύθυνσης Προγραμματισμού και Συντονισμού της Κεντρικής Υπηρεσίας του Σ.ΕΠ.Ε για το έτος 2002 ήταν η διερεύνηση των συνθηκών εργασίας των ταχυμεταφορέων και διανομέων φαγητού που χρησιμοποιούν δίκυκλο.

Η ομάδα εργασίας απαρτιζόταν από τους γράφοντες υπό την καθοδήγηση του Διευθυντή Παναγιώτη Παπαδόπουλου.

Οι λόγοι που οδήγησαν στην επιλογή της συγκεκριμένης ομάδας εργαζομένων για στόχο της δράσης ήταν οι εξής:

- Η συχνή εμφάνιση τροχαίων ατυχημάτων σε εργαζόμενους-δίκυκλιστές σύμφωνα με στοιχεία του ΚΕΠΕΚ Αθηνών-Κρήτης.

- Η ταχεία ανάπτυξη του κλάδου που έχει παρατηρηθεί τα τελευταία χρόνια.

- Οι επαγγελματικές ιδιαιτερότητες του κλάδου (εργασία σε εξωτερικό χώρο, αδυναμία επίβλεψης των εργαζομένων από τον εργοδότη, το κυκλοφοριακό πρόβλημα και η χρονική πίεση).

Η έρευνα κινήθηκε σε δύο άξονες:

1ος άξονας: Εργασιακή υγεία και ασφάλεια

Οι παράμετροι που διερευνήθηκαν είναι οι εξής:

- Τροχαία εργατικά ατυχήματα.
- Οργάνωση της εργασίας (χρονικός προγραμματισμός των διαδρομών, βάρδιες κλπ).
- Ενημέρωση των εργαζομένων από τον εργοδότη για τους εργασιακούς κινδύνους.
- Εκπαίδευση των εργαζομένων.
- Παροχή Μέσων Ατομικής Προστασίας.
- Εφαρμογή των θεσμών του Τεχνικού Ασφάλειας και του Γιατρού Εργασίας.
- Ύπαρξη γραπτής εκτίμησης επαγγελματικού κινδύνου.
- Τεχνικές προδιαγραφές και συντήρηση των δίκυκλων.
- Προβλήματα υγείας των εργαζομένων (μυοσκελετικά, αναπνευστικά κλπ), κόπωση, εργασιακό άγχος.

2ος άξονας: Εργασιακές σχέσεις

Διερευνήθηκαν οι ακόλουθες παράμετροι:

- Εργασιακό καθεστώς και μορφή απασχόλησης.
- Ωράριο, μέθοδοι αμοιβής, υπερωριακή εργασία, ρεπό κλπ.
- Χαρακτηριστικά της υπό εξέταση ομάδας εργαζομένων (π.χ. φύλο, ηλικία, προϋπηρεσία)

Προετοιμασία και υλοποίηση της δράσης

Η δράση ξεκίνησε το Φεβρουάριο του 2002, διήρκεσε 6 μήνες και υλοποιήθηκε σε 4 φάσεις

1η Φάση: Προετοιμασία

Αρχικά καθορίστηκαν οι συνθήκες εργασίας που επρόκειτο να διερευνηθούν και βάσει αυτών συντάχθηκαν δύο ερωτηματολόγια που αποτέλεσαν το ερευνητικό εργαλείο της δράσης.

Το ένα ερωτηματολόγιο απευθυνόταν στον εκπρόσωπο της επιχείρησης, ενώ το άλλο στους εργαζόμενους-δίκυκλιστές. Τα ερωτηματολόγια αποτελούνταν από τρία μέρη: Στο πρώτο μέρος ζητούνταν στοιχεία της επιχείρησης ή του εργαζόμενου αντίστοιχα, το δεύτερο μέρος ήταν εστιασμένο σε θέματα εργασιακών σχέσεων και το τρίτο σε θέματα εργασιακής υγείας και ασφάλειας.

Μετά τη σύνταξη των ερωτηματολογίων, έγινε προσδιορισμός του πλαισίου δείγματος, καθορίστηκαν δηλαδή οι επιχειρήσεις-στόχοι.

Σαν επιχειρήσεις-στόχοι επιλέχθηκαν εταιρείες ταχυμεταφορών και εστιατόρια (πιτσαρίες και ψητοπωλεία) που χρησιμοποιούν διανομείς με δίκυκλα σε διάφορες περιοχές της Αττικής.

Στο τελικό στάδιο αυτής της φάσης καταρτίστηκε το πρόγραμμα ελέγχων στις επιχειρήσεις-στόχους.

2η Φάση: Συλλογή δεδομένων

Στη φάση αυτή πραγματοποιήθηκαν έλεγχοι σε επιχειρήσεις-στόχους βάσει του προγραμματισμού της προηγούμενης φάσης.

Συνολικά έγιναν 102 έλεγχοι σε διάφορες περιοχές της Αττικής (Κέντρο Αθήνας, Ιλίσια, Παγκράτι, Ζωγράφου, Καισαριανή, Ν. Σμύρνη, Καλλιθέα, Πειραιάς, Αγ. Παρασκευή, Πατήσια, Κυψέλη, Φάληρο, Χολαργός, Αγ. Ανάργυροι και Ν. Μάκρη).

Κατά τη διάρκεια του ελέγχου συμπληρωνόταν το ερωτηματολόγιο που απευθυνόταν στον εκπρόσωπο της επιχείρησης, καθώς και από ένα ερωτηματολόγιο για κάθε εργαζόμενο-δίκυκλιστή που βρισκόταν κατά τον έλεγχο στο χώρο εργασίας. Η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων συνοδευόταν από συνεντεύξεις για τη συλλογή πρόσθετων πληροφοριών αλλά και από ενημέρωση για θέματα εργασιακής υγείας και ασφάλειας (εφαρμογή των θεσμών ΤΑ και ΓΕ, υποχρεώσεις εργοδοτών κλπ). Η ομάδα εργασίας δηλαδή δε λειτούργησε καθαρά σαν ελεγκτικό όργανο τόσο για να δημιουργηθεί κλίμα εμπιστοσύνης το οποίο θα βοηθούσε στην καλύτερη συλλογή στοιχείων, όσο και γιατί στόχος της δράσης ήταν η αποτύπωση της κατάστασης και όχι η επιβολή κυρώσεων.

Κατά τη διάρκεια της φάσης αυτής, έγιναν:

*Οι Α. Αρβανιτογεώργος, Ι. Παπαϊωάννου, Σ. Πασβάγκα και Σ. Χαλάτσης είναι Τεχνικοί και Υγειονομικοί Επιθεωρητές Εργασίας

I) 38 έλεγχοι σε εταιρείες ταχυμεταφορών κατά τους οποίους πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις με 58 συνολικά ταχυμεταφορείς-δικυκλιστές και

II) 64 έλεγχοι σε εστιατόρια κατά τους οποίους πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις με 68 συνολικά διανομείς-δικυκλιστές.

Στις 38 εταιρείες ταχυμεταφορών ο συνολικός αριθμός εργαζόμενων-δικυκλιστών ήταν 451 και στα 64 εστιατόρια ο αντίστοιχος αριθμός ήταν 300 εργαζόμενοι.

3η Φάση: Ανάλυση δεδομένων

Τα στοιχεία που συλλέχθηκαν καταχωρήθηκαν σε μια βάση δεδομένων που υλοποιήθηκε σε Access.

Στη συνέχεια έγινε στατιστική ανάλυση των δεδομένων αλλά και εξαγωγή συμπερασμάτων.

Η στατιστική ανάλυση βασίστηκε στην κατασκευή διαστημάτων εμπιστοσύνης για διάφορους μέσους όρους και ποσοστά των προς μελέτη πληθυσμών (εταιρείες ταχυμεταφορών και εστιατόρια). Όλα τα δείγματα είχαν μέγεθος μεγαλύτερο του 30, συνεπώς χρησιμοποιήθηκε προσέγγιση με την κανονική κατανομή. Με βάση τα μεγέθη των δειγμάτων όλοι οι πληθυσμοί θεωρήθηκαν άπειροι (πιο συγκεκριμένα, χρησιμοποιήθηκε η παραδοχή ότι ο αριθμός εστιατορίων είναι μεγαλύτερος του 1280, ο αριθμός των απασχολούμενων στις εταιρείες ταχυμεταφορών είναι μεγαλύτερος του 1160 και αυτών στα εστιατόρια μεγαλύτερος του 1360), εκτός του πληθυσμού των εταιρειών ταχυμεταφορών όπου αυτός ελήφθη ως πεπερασμένος $N=220$. Τα 95% διαστήματα εμπιστοσύνης για μέσους και ποσοστά έχουν τη μορφή και αντίστοιχα. Στην περίπτωση του πεπερασμένου πληθυσμού χρησιμοποιήθηκε ο διορθωτικός παράγοντας .

Τα ειδικά αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης περιέχονται στην πλήρη έκθεση που έχει υποβληθεί στο Σ.Ε.Π.Ε..

4η Φάση: Σύνταξη τελικής αναφοράς Παρουσίαση αποτελεσμάτων

Αποτελέσματα-συμπεράσματα

Θεωρήθηκε χρήσιμο τα συμπεράσματα της δράσης να παρουσιαστούν σε δύο κατηγορίες:

Στην πρώτη περιέχονται αποτελέσματα τα οποία είναι κοινά και για τα δύο είδη επιχειρήσεων και στη δεύτερη τα αποτελέσματα για τα οποία υπάρχει διαφοροποίηση των επιχειρήσεων.

A) Κοινά αποτελέσματα

- Υπάρχει υψηλό ποσοστό εργατικών ατυχημάτων καθώς 1 στους 4 εργαζόμενους - δικυκλιστές που ερωτήθηκαν δήλωσε ότι έχει υποστεί ατύχημα στην εργασία του.

- Αιτίες ατυχημάτων των δικυκλιστών είναι οι πτώσεις από το δίκυκλο (λόγω κακού οδοστρώματος, ή ύπαρξης λαδιών) και τα χτυπήματα από αυτοκίνητα (παραβίαση ΚΟΚ).

- Οι βλάβες που προκαλούνται από ατυχήματα είναι εκδορές, θλάσεις άνω και κάτω άκρων, κακώσεις άνω και

κάτω άκρων και κατάγματα άκρων.

- Ο 1 στους 4 εργαζόμενους στις εταιρείες ταχυμεταφορών και ο 1 στους 5 εργαζόμενους στα εστιατόρια δήλωσαν ότι αντιμετωπίζουν προβλήματα υγείας σχετικά με το μυοσκελετικό σύστημα (γοναλγίες, οσφυαλγίες, αυχεναλγίες) και κρουολογήματα. Στο συμπέρασμα αυτό κατέληξαν επίσης και οι επιθεωρητές ύστερα από μελέτη των αδειών ασθενοείας του αρμόδιου ασφαλιστικού φορέα (ΙΚΑ) κατά τον έλεγχο.

- Μόνο 1 στις 4 επιχειρήσεις παρέχει κράνος στους εργαζόμενους ενώ 3 στους 4 εργαζόμενους κάνουν χρήση δικού τους κράνους.

- Δε γίνεται οργανωμένη εκπαίδευση/ενημέρωση των δικυκλιστών σε θέματα εργασιακής υγείας και ασφάλειας.

- Η κατάσταση των δικύκλων στις περισσότερες περιπτώσεις δεν ήταν καλή.

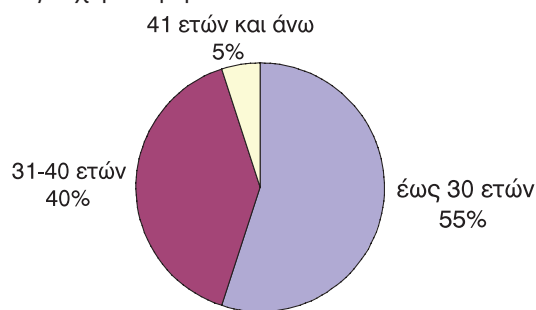
- Στις μεγάλες επιχειρήσεις που απασχολούν πάνω από 50 εργαζόμενους, παρατηρήθηκε συμμόρφωση ως προς την απασχόληση Τ.Α. αλλά μη συμμόρφωση ως προς την τήρηση και συχνή ενημέρωση του βιβλίου υποδείξεων Τ.Α. καθώς και την τήρηση βιβλίου ατυχημάτων.

- Στις μικρές επιχειρήσεις που απασχολούν κάτω από 50 εργαζόμενους, παρατηρήθηκε μικρή συμμόρφωση ως προς την απασχόληση Τ.Α., την τήρηση και συχνή ενημέρωση του βιβλίου υποδείξεων Τ.Α. καθώς και την τήρηση βιβλίου ατυχημάτων. Σε ένα μεγάλο ποσοστό, οι εργοδότες στις μικρές επιχειρήσεις δήλωναν ότι θα ασκούν οι ίδιοι χρέη Τ.Α. στην επιχείρησή τους, αφού παρακολούθησαν τα προβλεπόμενα από τη νομοθεσία σεμινάρια.

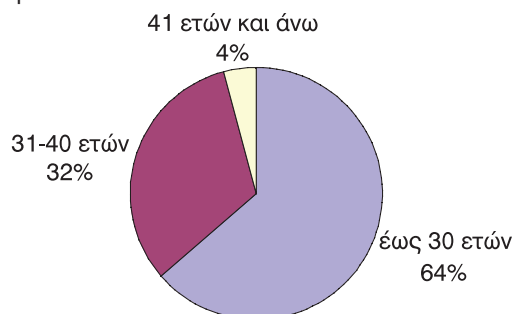
- Κατά τους ελέγχους βρέθηκε μόνο μία επιχείρηση στην οποία είχε εκπονηθεί Γραπτή Εκτίμηση Επαγγελματικού Κινδύνου αλλά και αυτή δεν περιελάμβανε τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν οι δικυκλιστές.

Στα Γραφήματα 1 και 2 παρουσιάζεται η ηλικία των εργαζομένων-δικυκλιστών για τις 2 κατηγορίες των επιχειρήσεων-στόχων.

Γράφημα 1. Ηλικία εργαζομένων-δικυκλιστών στις εταιρείες ταχυμεταφορών

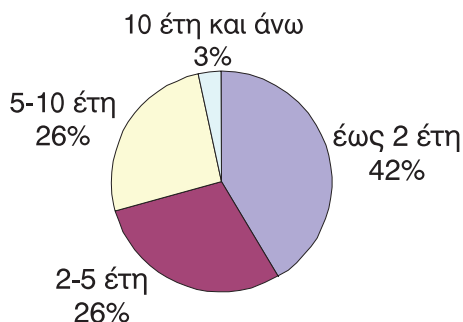

Γράφημα 2. Ηλικία εργαζομένων-δικυκλιστών στα εστιατόρια.

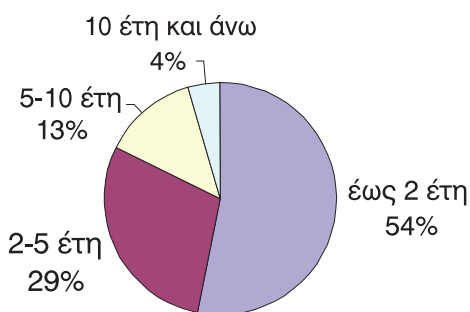

Στα Γραφήματα 3 και 4 παρουσιάζεται για τις 2 κατηγορίες των επιχειρήσεων-στόχων η προϋπηρεσία των εργαζόμενων στο αντικείμενο της μεταφοράς μικροδεμάτων με δίκυκλο.

Γράφημα 3. Προϋπηρεσία στο αντικείμενο για τους εργαζόμενους-δικυκλιστές στις εταιρείες ταχυμεταφορών

Γράφημα 4. Προϋπηρεσία στο αντικείμενο για τους εργαζόμενους-δικυκλιστές στα εστιατόρια

Στα Γραφήματα 5 και 6 παρουσιάζεται η συμμόρφωση των επιχειρήσεων-στόχων με την υποχρέωσή τους για την απασχόληση Τεχνικού Ασφαλείας.

Γράφημα 5. Εφαρμογή του θεσμού του Τεχνικού Ασφαλείας στις εταιρείες ταχυμεταφορών.

Γράφημα 6. Εφαρμογή του θεσμού του Τεχνικού Ασφαλείας στα εστιατόρια

Β) Διαφοροποιημένα αποτελέσματα

- Από τους 451 εργαζόμενους στις εταιρείες ταχυμεταφορών, 30 (ποσοστό 6,7%) ήταν με μερική απασχόληση. Από τους 300 εργαζόμενους στα εστιατόρια, 151 (ποσοστό 50,3%) ήταν με μερική απασχόληση.

- Στις εταιρείες ταχυμεταφορών το κόστος καυσίμου (σε ποσοστό 97,4%) και το κόστος συντήρησης του δικύκλου (σε ποσοστό 73,68%) επιβαρύνουν την επιχείρηση. Τα αντίστοιχα ποσοστά για τα εστιατόρια είναι 53,13% όσον αφορά το κόστος καυσίμου και 50% όσον αφορά το κόστος συντήρησης.

- Στις εταιρείες ταχυμεταφορών δίνεται στους εργαζόμενους πριμ παρουσίας σαν κίνητρο για να μην απουσιάζουν αδικαιολόγητα από την εργασία τους.

- Οι δικυκλιστές στις εταιρείες ταχυμεταφορών κάνουν χρήση κινητού κατά την εργασία σε ποσοστό 79,3%, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τους εργαζόμενους στα εστιατόρια είναι 25%.

- Οι δικυκλιστές στις εταιρείες ταχυμεταφορών δηλώνουν ότι υπάρχει μεγάλη χρονική πίεση κατά την εργασία τους σε ποσοστό 78,95%, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τους εργαζόμενους στα εστιατόρια είναι 12,5%.

- Οι δικυκλιστές στις εταιρείες ταχυμεταφορών δηλώνουν ότι αισθάνονται εργασιακό άγχος σε ποσοστό 65,51%, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τους εργαζόμενους στα εστιατόρια είναι 16,17%.

- Οι δικυκλιστές στις εταιρείες ταχυμεταφορών δηλώνουν ότι αισθάνονται κόπωση κατά την εργασία σε ποσοστό 72,41%, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τους εργαζόμενους στα εστιατόρια είναι 35,29%.

Συμπερασματικές παρατηρήσεις

- Οι πληροφορίες που έχουν συλλεχθεί θα συνεισφέρουν στη χάραξη μιας ρεαλιστικής στρατηγικής για να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα του συγκεκριμένου κλάδου εργαζομένων.

- Κατά τη διενέργεια των ελέγχων, οι επιθεωρητές είχαν σαν στόχο όχι μόνο τη συλλογή πληροφοριών αλλά και την ευαισθητοποίηση εργοδοτών και εργαζομένων του κλάδου σε θέματα εργασιακής υγείας και ασφάλειας.

- Η αποτύπωση των χαρακτηριστικών του συγκεκριμένου κλάδου θα βοηθήσει στην ανάπτυξη τεχνικών για τον επηρεασμό των επιχειρήσεων-στόχων σε θέματα εργασιακής υγείας και ασφάλειας.

- Τέλος, οι τεχνικές που χρησιμοποιήθηκαν κατά την έρευνα αλλά και τα αποτελέσματα που προέκυψαν μετά την ανάλυση και επεξεργασία των στοιχείων που συλλέχθηκαν μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε μελλοντικές δράσεις του Σ.ΕΠ.Ε. □

Εννοιολογικές προσεγγίσεις - διασαφήσεις που αφορούν στο στρες (Εργασιακό & Οικογενειακό) (Μέρος Α')

του Αλέξανδρου - Σταμάτιου Αντωνίου*

Κάθε άνθρωπος από προσωπική ακόμη εμπειρία γνωρίζει ότι πολλές φορές το στρες, στο σύνολο σχεδόν των διαστάσεων του ανθρώπινου βίου καθίσταται σοβαρός ανασταλτικός παράγοντας για τις εν γένει δραστηριότητές του. Έτσι, σε πολλές περιπτώσεις έχει ομολογηθεί ότι το στρες στάθηκε ικανό να διαταράξει την πνευματική ισορροπία και τη σωματική υγεία των ατόμων, όπως επίσης και να απειλήσει την ψυχική τους γαλήνη. Η επίδειξη ψυχραιμίας και υπομονής, η ενίσχυση της αυτοπεποίθησης, η λήψη πρωτοβουλιών και τα υψηλά επίπεδα αυτογνωσίας έχουν κατά καιρούς αποβεί πολύτιμοι σύμβουλοι και αρωγοί στην αντιμετώπιση στρεσογόνων καταστάσεων τόσο στο χώρο της εργασίας όσο και της οικογένειας.

Έχει πλέον γίνει φανερό ότι παρόμοιες δυσκολες καταστάσεις που ο σύγχρονος άνθρωπος, ως άτομο αλλά και ως σύνολο, αντιμετωπίζει καταλήγουν εν τέλει ν' αποτελέσουν μαθητεία για την τέχνη του «ζην». Το σύνολο του πολιτισμού, σε όλες του τις εκφάνσεις, για τον οποίο το ανθρώπινο γένος είναι σε θέση να επαίρεται, συνιστά την έμπρακτη απόδειξη της συνεχούς προσπάθειας κατάσχεσης έναντι τέτοιου είδους και μεγέθους δυσκολιών. Οι συνθήκες αυτές διαβίωσης και οι άλλες βιοτικές μέριμνες συνήθως δημιουργούν το υπόστρωμα για την εκδήλωση ποικίλων μορφών στρες.

Είναι αυτό που ο διάσημος ενδοκρινολόγος Hans Selye, ο οποίος πρώτος επεσήμανε τη βιολογική πλευρά του στρες και εισήγαγε ουσιαστικά το σχετικό όρο στη διεθνή επιστημονική βιβλιογραφία, αποκάλεσε ως «το σύνδρομο του να νιώθεις απλά άσχημα» («The syndrome of just being sick»). Ο Selye (1964) (1) οδηγήθηκε στη διάκριση αυτή του στρες ως ξεχωριστή κατάσταση, από την παρατήρησή του ότι εντελώς διαφορετικές μεταξύ τους ασθένειες παρουσιάζουν ορισμένα κοινά γνωρίσματα.

Όσον αφορά στην απόδοση της σχετικής ορολογίας, θεωρείται σκόπιμο να παρουσιαστούν εξ αρχής οι λόγοι που οδήγησαν σε συγκεκριμένες επιλογές, τουλάχιστον για τους πλέον βασικούς όρους. Έτσι, όπως θα έχει την ευκαιρία να παρατηρήσει στη συνέχεια ο αναγνώστης προτιμήθηκε σκόπιμα να διατηρηθεί ο διεθνής όρος «stress» αμετάφραστος και στην Ελληνική για να δηλωθεί εμφανώς η διάκρισή του προς το συγγενή και συχνά εναλλακτικά χρησιμοποιούμενο στην ελληνική βιβλιογραφία (κυρίως στον προφορικό λόγο) όρο «άγχος». Το ελληνικό «άγχος» αντιδιαστέλλεται συνεπώς προς το στρες καθώς αποδίδει την αγγλική λέξη «anxiety» ή την αντίστοιχη γερμανική Angst, την οποία ο Τζαβάρας (1985) (2) μεταφράζει ως αγωνία.

Στο σημείο αυτό είναι σκόπιμο να αναφερθεί ότι στην ξενόγλωσση σχετική βιβλιογραφία, ιδιαίτερα στην αγγλική, στη μελέτη του στρες εμπλέκεται μια σειρά όρων με διακριτές έννοιες. Συγκεκριμένα, τα «stressors» αναφέρονται σε γεγονότα ή συνθήκες που προκαλούν στρες (stress-potential events and conditions/ SPECs) (McGrath & Beehr, 1990) (3), δηλαδή τα ερεθίσματα όπως χαρα-

κτηριστικά σημειώνει ο Selye. Σύμφωνα με τους Pratt & Barling (1988) (4) οι παράγοντες αυτοί που προκαλούν στρες, είναι δυνατόν να ταξινομηθούν ανάλογα με τέσσερα γνωρίσματά τους (χρόνο εμφάνισης, διάρκεια, συχνότητα και ένταση) σε τέσσερις επίσης επιμέρους κατηγορίες: ισχυροί, χρόνιοι, καθημερινοί και καταστροφικοί. Από την άλλη πλευρά, τα «strains» συνιστούν τα αποτελέσματα, συνήθως επιβλαβείς επιδράσεις (π.χ. μειωμένα επίπεδα σωματικής και ψυχικής υγείας) που προκαλούνται από τα όποια «stressors». Τέλος, έχει συμφωνηθεί ότι το «stress» αποτελεί έναν αρκετά διευρυμένο όρο που περιγράφει καταστάσεις στις οποίες εμπλέκονται τόσο τα «stressors» όσο και τα «strains» (Jex και συν., 1992) (5).

Για το λόγο αυτό, πολλές φορές, ο ορισμός και ο εννοιολογικός προσδιορισμός του στρες καθίστανται ιδιαίτερα προβληματικοί, έτσι ώστε ορισμένοι μελετητές όπως ο Van Dijkhuizen (1981) (6) να υποστηρίζουν ότι ο ορισμός του στρες που επιλέγεται κάθε φορά εξαρτάται από το είδος της έρευνας που διενεργείται. Έτσι, καθώς τα τελευταία χρόνια το στρες έχει αποτελέσει αντικείμενο μελέτης για πολλούς τομείς του επιστητού, τόσο των κοινωνικών επιστημών (ψυχολογία, κοινωνιολογία και ανθρωπολογία) όσο και των θετικών (ιατρική, ψυχιατρική, φυσιολογία και φαρμακολογία) κάθε θεωρητική προσέγγιση στα ζητήματα του στρες αντανάκλα τα εξειδικευμένα ενδιαφέροντα και τις μεθόδους των επιμέρους κλάδων (Αντωνίου, 2001) (7).

Όσον αφορά στο στρες, τα τελευταία χρόνια μια ακόμη διάκριση έχει παρατηρηθεί. Έτσι, το στρες απαντάται με τέσσερις διαφορετικές μορφές και ανά δύο ζεύγη νέων όρων, δηλαδή ως distress/ eustress το πρώτο και hypostress/ hyperstress το δεύτερο (Kahn & Byosiere, 1992) (8).

Σύμφωνα με το Μάνο (1997) (9), το άγχος αναφέρεται σε δυσάρεστες συναισθηματικές καταστάσεις που περιλαμβάνουν αισθήματα ανησυχίας-αναστάτωσης, φόβου ή ακόμη και τρόμου ως αντίδραση σε ακαθόριστες μη αναγνωρίσιμες, κατά το πλείστον, απειλές. Να σημειωθεί επίσης ότι το άγχος είναι δυνατόν να αναφέρεται: α) στο γνωστό σε όλους «βιοτικό», «φυσιολογικό» άγχος που συνιστά προσπάθεια προσαρμογής του ατόμου σε σημαντικά για την προσωπική του εξέλιξη ερεθίσματα και β) στο λεγόμενο «παθολογικό» που έχοντας απωλέσει την προσαρμοστική του αξία αποβαίνει πηγή προβλημάτων για την καθημερινή λειτουργικότητα και την εκπλήρωση των σκοπών του ατόμου γενικότερα.

Εν συνεχεία, ανάλογα με την περίπτωση, μπορεί να εκδηλωθούν ορισμένες, ιδιαίτερα συχνά απαντώμενες στο γενικό πληθυσμό, αγχώδεις διαταραχές όπως γενικευμένη αγχώδης διαταραχή ή ψυχαναγκαστική καταναγκαστική διαταραχή. Αξίζει να προστεθεί ότι στο «παθολογικό» άγχος, ποσοτικές μόνο, και όχι ποιοτικές, διαφοροποιήσεις έχουν επισημανθεί σε σύγκριση προς το «φυσιολογικό» (Ραμπαβίλας, 2000) (10). Τέλος, στο

*Ο Α. Σ. Αντωνίου είναι διδάκτωρ Ψυχολογίας Εργασίας & Υγείας Παν/μίου Manchester (UMIST) και σύμβουλος Εργασιακών Σχέσεων (e-mail: asantoniou@hotmail.com)

άγχος έχει αποδοθεί ένας περισσότερο χρονίζων χαρακτήρας σε σύγκριση με το στρες και έχει θεωρηθεί ενίοτε ως επανειλημμένο, αδιαχείριστο και ανεπίγνωστο στρες (Παλαιολόγου, 2001) (11).

Από την άλλη πλευρά, το στρες περιγράφει καταστάσεις διάφορες προς εκείνες του άγχους. Αν ανατρέξει κανείς στη σχετική και ιδιαίτερα εκτεταμένη διεθνή βιβλιογραφία για το στρες, θα συναντήσει πολλές διαφορετικές προσεγγίσεις στις οποίες εμπλέκεται μεγάλος αριθμός αιτιωδών ή άλλων παρεμβαλλόμενων μεταβλητών. Επίσης, από τις προσεγγίσεις αυτές καθίσταται εύκολα φανερό ότι κυρίως το εργασιακό στρες αποτελεί σημαντικό συνεργικό παράγοντα για προβλήματα υγείας, όπως για παράδειγμα καρδιαγγειακές νόσους και ψυχικές διαταραχές [Sauter & Murphy, 1995 (12) - Cooper, 1996 (13)].

Σύμφωνα με την κλασική πλέον θεωρία των Lazarus & Folkman (1984) (14), μεγάλες προκλήσεις-πιέσεις του περιβάλλοντος, οι οποίες υπερβαίνουν κατά το ήττον ή έλαττον τις δυνατότητες-ικανότητες του ατόμου είναι δυνατόν να αποτελέσουν σοβαρές πηγές στρες. Στο ίδιο πνεύμα, οι Cummings & Cooper (1979) (15) σημειώνουν: «Τα άτομα, κατά το πλείστον, προσπαθούν να διατηρούν τις σκέψεις, τα συναισθήματα και τις σχέσεις τους με τον κόσμο σε μια «σταθερή κατάσταση». Κάθε παράγοντας της συναισθηματικής και σωματικής κατάστασης ενός ατόμου διαθέτει ένα «εύρος σταθερότητας», κατά το οποίο το συγκεκριμένο άτομο αισθάνεται άνετα. Από την άλλη πλευρά, όταν εξωτερικές δυνάμεις διαταράσσουν έναν από τους παράγοντες αυτούς πέραν του εύρους σταθερότητας, το άτομο είναι αναγκασμένο να δραστηριοποιηθεί ή ν' αντιμετωπίσει την κατάσταση με σκοπό να επανακτήσει την απωλεσθείσα αίσθηση ισορροπίας.

Κατά συνέπεια, όπως παρατηρείται και στους αναλυτικούς ορισμούς του στρες, η θεωρία αυτή προσδίδει ιδιαίτερη έμφαση στη σχέση μεταξύ του ατόμου και του περιβάλλοντος. Έτσι, κατά κανόνα το επίπεδο του προκαλούμενου στρες δεν προσδιορίζεται από το άτομο ή τον περιβάλλον ξεχωριστά, αλλά από το βαθμό αρμονίας της μεταξύ τους σχέσης (person-environment fit/ P-E). Σύμφωνα με τους διακεκριμένους ερευνητές, το άτομο συμμετέχει σε μια διαδικασία αξιολόγησης τόσο της προσωπικής του κατάστασης όσο και των επιμέρους συνθηκών του περιβάλλοντός του με σκοπό τη διερεύνηση του βαθμού αυτού αρμονίας μεταξύ των δύο μερών.

Έχει επισημανθεί ότι η όλη αυτή διαδικασία εκτίμησης αποτελείται από δύο βασικά στάδια: α) την πρωτογενή αξιολόγηση, η οποία βάσει των συνεπειών που είναι δυνατόν να επιφέρουν τα γεγονότα, αποσκοπεί κυρίως στο χαρακτηρισμό τους ως θετικά, ουδέτερα ή αρνητικά (τα γεγονότα που ενδέχεται να προκαλέσουν κάποιου είδους βλάβη στο άτομο) και β) τη δευτερογενή αξιολόγηση, κατά την οποία το άτομο προσπαθεί να προσδιορίσει τις «αμυντικές» του δυνατότητες και τις όποιες άλλες ικανότητες διαθέτει για να σταθμίσει εάν είναι σε θέση ν' αντεπεξέλθει στα γεγονότα που στο προηγούμενο στάδιο αξιολόγησε ως αρνητικά για την ψυχοσωματική του ισορροπία.

Συμπερασματικά, οι Lazarus & Folkman (1984) (14) διέτυψαν την άποψη ότι η υποκειμενική βίωση του στρεσογόνου γεγονότος εναπόκειται σε μεγάλο βαθμό στην ισορροπημένη σχέση μεταξύ πρωτογενούς και δευ-

τερογενούς αξιολόγησης. Κατ' επέκταση, έχει σταθμιστεί ότι τα υψηλότερα επίπεδα στρες δημιουργούνται όταν οι αρνητικές επιδράσεις των γεγονότων είναι ισχυρές και οι δυνατότητες κατίσχυσης τους ιδιαίτερα περιορισμένες (Taylor, 1995) (16). □

Βιβλιογραφικές παραπομπές

[1] Selye, H. (1964). From Dream to Discovery. New York: McGraw-Hill.

[2] Heidegger, M. (1985). Είναι και Χρόνος [Sein und Zeit] (μτφρ. Γ. Τζαβάρας), Δωδώνη.

[3] McGrath, J.E. & Beehr, T.A. (1990). Time and the stress process: Some temporal issues in the conceptualization and measurement of stress. *Stress Medicine*, 6, 93-104.

[4] Pratt, L. & Barling, J. (1988). Differentiating between daily events, acute and chronic stressors: a framework and its implications. In: J.J Hurrell Jr, L.R. Murphy, S. L. Sauter & C.L. Cooper. *Occupational stress: issues and developments in research* (pp. 41-53) London: Taylor and Francis.

[5] Jex, S.M. & Roberts, C.K. (1992). The meaning of «stress» items to survey respondents. *Journal of Applied Psychology*, 77, 623-628.

[6] Van Dijkhuizen, N. (1981). Towards organizational coping with stress. In J. Marshall & C.L. Cooper (Eds.). *Coping with stress at work: case studies from industry*. Aldershot: Gower.

[7] Αντωνίου, Α.-Σ. (2001). Εργασιακό στρες - Αφιέρωμα (επιμέλεια). Ελευθεροτυπία, τεύχος 100 (20 Φεβρ.).

[8] Kahn, R.L. & Byosiene, P. (1992). Stress in organizations (2nd ed.). In M.D Dunnette & L.M Hugh (Eds.) *Handbook of Industrial and Organizational Psychology*. Vol. 3. Consulting Psychologists. California, USA: Press Inc.

[9] Μάνος, Ν. (1997). Βασικά στοιχεία Κλινικής Ψυχιατρικής. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.

[10] Ραμπαβίλας, Α. (2000). Αγχώδεις και συναφείς διαταραχές στο Γ.Ν. Χριστοδούλου και συν. *Ψυχιατρική* (Τόμος 1). Αθήνα: Εκδόσεις Βήτα.

[11] Παλαιολόγου, Α.-Μ. (2001). Προσανατολισμοί Κλινικής Ψυχολογίας. Αθήνα: Ελληνικά γράμματα.

[12] Sauters, S. & Murphy, L. (1995). Organizational risk factors for job stress. Washington, DC: APA.

[13] Cooper, C.L. (1996). *Handbook of Stress, Medicine and Health*. Boca Rato, Florida: CRC Press.

[14] Lazarus, R.S. & Folkman, S. (1984). *Stress, Appraisal and Coping*. New York: Springer Publishing.

[15] Cummings, T.G. & Cooper, C.L. (1979). Cybernetic frame-work for studying occupational stress. *Human Relations*, 32, 395-418.

[16] Taylor, S.E. (1995) *Health Psychology* (3rd ed.). New York: McGraw-Hill, Inc.

Πυξίδα για την υγεία και την ασφάλεια

ΕΞΑΕΡΙΣΜΟΣ ΣΤΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΥΞΙΔΑ Ν° 12

Εισαγωγή

Για να μειωθεί η συγκέντρωση των ρυπαντικών ουσιών στο χώρο εργασίας, εκτός από την απομόνωση των πηγών ρύπανσης ή την αντικατάσταση των ουσιών που χρησιμοποιούνται στον κύκλο εργασίας με άλλες λιγότερο επικίνδυνες, μπορούμε να καταφύγουμε στον **εξαερισμό γενικού ή τοπικού τύπου**.

Γενικός Εξαερισμός

Ο γενικός εξαερισμός συνίσταται στην ανανέωση του αέρα σε όλη την έκταση του χώρου με εισαγωγή καθαρού αέρα.
Μια πρώτη εκτίμηση της αποτελεσματικότητας μιας εγκατάστασης γενικού εξαερισμού είναι δυνατό να πραγματοποιηθεί υποθέτοντας ότι η συγκέντρωση της επικίνδυνης ουσίας είναι ομοιογενής στο εσωτερικό του χώρου εργασίας, στο διάστημα κατά το οποίο λειτουργεί η εγκατάσταση.
Από τους υπολογισμούς προκύπτει ότι η τελική συγκέντρωση της ρυπαντικής ουσίας, έπειτα από ένα ικανοποιητικό χρονικό διάστημα, εξαρτάται μόνον από την εκπομπή της επικίνδυνης ουσίας στο χρόνο (σε kg/ώρα) και από τη χωρητικότητα της εγκατάστασης εξαερισμού (σε m³/ώρα). Είναι δε ίση με το λόγο τους.

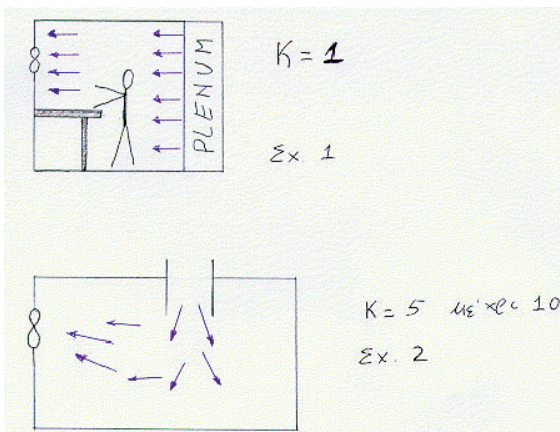
Γενικές συμβουλές

Η χρήση του γενικού εξαερισμού περιορίζεται στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- Η ποσότητα της εκπεμπόμενης ρυπαντικής ουσίας δεν είναι πολύ αυξημένη.
- Οι εργαζόμενοι βρίσκονται αρκετά μακριά από την πηγή εκπομπής των ρυπαντικών ουσιών, ιδιαίτερα όταν η εκπομπή των ουσιών είναι έντονη.
- Η ρυπαντική ουσία εκπέμπεται ομοιόμορφα.
- Η τοξικότητα της ουσίας είναι χαμηλή.

Παράδειγμα

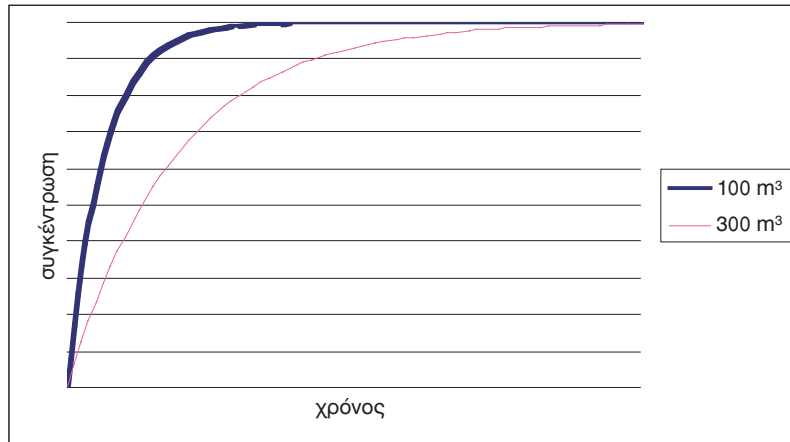
Σ' ένα χώρο εργασίας όπου εκπέμπονται συνήθως 0,01 kg ακετόνης ανά ώρα (10000 mg/ώρα) και ο εξαερισμός είναι 2000 m³/ώρα, η μέση συγκέντρωση διαλύτη σε περίπτωση ιδανικού περιβάλλοντος με τέλεια ανάμιξη, θα αντιστοιχεί σε 10000/2000 = 5 mg/m³. Στην περίπτωση που η τοποθέτηση των εισόδων και των εξόδων του αέρα δεν είναι ιδανική το αποτέλεσμα πρέπει να πολλαπλασιαστεί με τους ενδεχόμενους συντελεστές ασφαλείας. Ορισμένα παραδείγματα αναγράφονται στο παρακάτω σχέδιο.

Επίδραση του όγκου του δωματίου

Ο όγκος του δωματίου (σε m^3) επηρεάζει μόνο τον απαιτούμενο χρόνο για την επίτευξη της ισορροπίας (βλέπε Σχήμα 3).

Οι δύο καμπύλες αναφέρονται σε δύο θεωρητικούς χώρους, διαφορετικών όγκων (100 και $300 m^3$), με ίδιο ρυθμό εξαερισμού, ίση εκπομπή ρυπαντικής ουσίας και ίσο παράγοντα ασφαλείας ($K = 1$). Είναι εμφανές, ότι η συγκέντρωση, έπειτα από ένα αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα είναι όμοια και στις δύο περιπτώσεις, ενώ στις αρχικές φάσεις η συγκέντρωση είναι περισσότερο αυξημένη στο μικρότερο χώρο.

Σχ. 3

Τοπικός Εξαερισμός

Με τον όρο εννοείται η εξαγωγή του αέρα από μια περιοχή κοντά στη πηγή, έτσι ώστε η επικίνδυνη ουσία να μη μεταφέρεται στον υπόλοιπο χώρο εργασίας. Στόχος είναι η δημιουργία μιας ροής αέρα που να μπορεί να συλλαμβάνει την ουσία και να την οδηγεί στον αγωγό αναρρόφησης. Οι παράγοντες που επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα μιας εγκατάστασης τοπικού εξαερισμού είναι: η γεωμετρική μορφή του συστήματος εισαγωγής αέρα (κάλυμμα αναρρόφησης), η απόστασή του από την πηγή, η ροή αναρρόφησης και η παρουσία ρευμάτων στο χώρο εργασίας, που διασκορπίζουν τη ρυπαντική ουσία στο περιβάλλον εργασίας.

Γενικές συμβουλές

Για ένα καλύτερο αποτέλεσμα πρέπει:

- να φέρουμε όσο το δυνατό πιο κοντά τον αγωγό στην πηγή της επικίνδυνης ουσίας.
- να σχεδιάσουμε σωστά το γεωμετρικό σχήμα του καλύμματος αναρρόφησης
- να μειώσουμε όσο γίνεται τις ροές αέρα μέσα στο χώρο εργασίας.

Θεωρητικά στοιχεία

Η θεμελιώδης ιδέα του τοπικού εξαερισμού στηρίζεται στην **ταχύτητα σύλληψης**, που ορίζεται ως η ταχύτητα του αέρα που είναι απαραίτητη για να εμποδιστούν οι ροές αέρα στο χώρο εργασίας, αναγκάζοντας την επικίνδυνη ουσία να εισέλθει μέσα στον αγωγό.

Οι παράγοντες που χρησιμοποιούνται για την επιλογή της ταχύτητας σύλληψης είναι: η ταχύτητα εκπομπής της επικίνδυνης ουσίας, οι υπάρχουσες ροές αέρα στο χώρο εργασίας, η τοξικότητα της ουσίας. Η ταχύτητα εξαερισμού στην πηγή εκπομπής ρυθμίζει την αποτελεσματικότητα της απαγωγής και ελαττώνεται με την απόσταση από την πηγή.

Πραγματική κατάσταση

Ας υποθέσουμε (Σχήμα 4) ότι η πηγή (η οποία σημειώνεται με την κόκκινη τελεία) έχει ασήμαντες διαστάσεις και ότι είναι τοποθετημένη στην επιφάνεια μιας ιδανικής σφαίρας, η οποία έχει στο κέντρο το σημείο αναρρόφησης (που σημειώνεται με τη μπλε τελεία).

Η ροή του συστήματος αναρρόφησης δίδεται από τον παρακάτω τύπο:

$$Q = V * A = V * (4 * \pi * r^2) = 12,6 * V * r^2$$

όπου

Q (m³/s) = ροή αέρα

V (m/s) = ταχύτητα αέρα σε απόσταση r

r (m) = απόσταση πηγής – αγωγού

A (m²) = εμβαδόν της σφαίρας

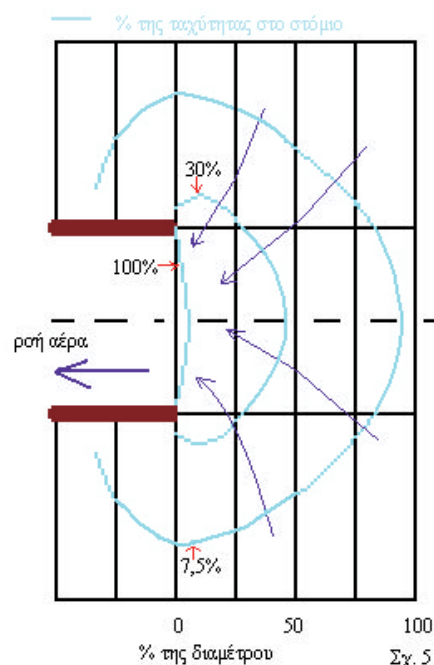
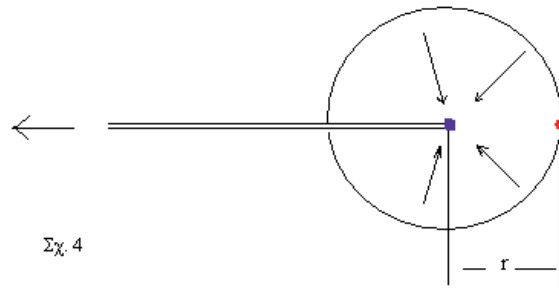
Στο Σχήμα 5 παρουσιάζεται η ταχύτητα του αέρα σε σχέση με την απόσταση από το κάλυμμα αναρρόφησης (ένας σωλήνας με κυκλική διατομή). Απ' αυτό προκύπτει ότι σε μια απόσταση ίση με τη διάμετρο του αγωγού, η ταχύτητα αναρρόφησης μειώνεται στο 7,5% της αρχικής τιμής. Ο εμπειρικός τύπος για μια πηγή μπροστά από το σύστημα αναρρόφησης είναι:

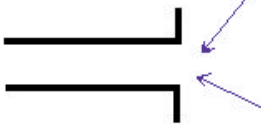
$$V = Q / (10 * r^2 + A)$$

όπου

A = διατομή του αγωγού

Μια μικρή βελτίωση (κατά 25% περίπου) είναι εφικτή τοποθετώντας φλάντζες στο σημείο εισόδου (Σχήμα 6), έτσι ώστε να συγκεντρώνεται η ροή στο μπροστινό μέρος.

	 <p style="text-align: center;">Σχ. 6</p>
<p>Παράδειγμα</p>	<p>Έστω ένα ανοιχτό δοχείο που περιέχει νέφτι, σε περιβάλλον χωρίς ρεύματα αέρα. Ένας απορροφητήρας είναι τοποθετημένος σε μια απόσταση 0,2 m από το στόμιο και έχει κυκλική διατομή με εμβαδόν 0,012 m². Η ταχύτητα σύλληψης (από τους κατάλληλους πίνακες) είναι 0,4 m/s. Η απαραίτητη ροή του απορροφητήρα είναι: $Q = V * (10 * r^2 + A) = 0,4 * (10 * 0,04 + 0,012) = 0,165 \text{ m}^3 / \text{s} = 594 \text{ m}^3 / \text{h}.$</p>
<p>Αέρας αντικατάστασης</p>	<p>Ένα λάθος που συμβαίνει συχνά στο σχεδιασμό των εγκαταστάσεων εξαερισμού, ειδικά σε μεγάλες ροές, είναι ότι δεν προβλέπεται ένα σύστημα για την αντικατάσταση του αναρροφημένου αέρα. Το να βασιζόμαστε μόνο στα φυσικά ανοίγματα που υπάρχουν στο κτίριο (παράθυρα, πόρτες κλπ) έχει σαν αποτέλεσμα σημαντικούς κινδύνους για την υγεία, όπως ρεύματα που δεν μπορούμε να ελέγξουμε και τα οποία εμποδίζουν την ικανοποιητική σύλληψη των ουσιών, καθώς και αρνητικές πιέσεις που οδηγούν σε μειωμένη απόδοση των συστημάτων εξαερισμού και θέρμανσης.</p>
<p>Νομοθεσία</p>	<p>Π.Δ. 16/1996, Π.Δ. 90/1999, Π.Δ. 77/1993, Ν. 1568/1985</p>
<p>Βιβλιογραφία</p>	<p>Industrial Ventilation – A Manual of Recommended Practice. ACGIH Ταξινόμηση επικίνδυνων περιοχών – ΕΛΟΤ EN 60079.10 Ventilazione Industriale. Renato Rota. AIDII Guida alla classificazione dei luoghi pericolosi. CEI 31/35</p>

Λορέντζο Ραντίν
 Βιομηχανικός Υγιεινολόγος
 Κέντρο Εφαρμοσμένης Έρευνας ΕΛΙΝΥΑΕ

Συμβολή του Τεχνικού Ασφάλειας στη βελτίωση των συνθηκών εργασίας στην επιχείρηση (Μέρος Α΄)

του Δημητρίου Τάγκα*

Είναι αναμφισβήτητο ότι ο νόμος 1568/85 αποτελεί ουσιαστικά ορόσημο όχι μόνο στη σχετική με την υγεία και ασφάλεια στην εργασία νομοθεσία αλλά και στη φιλοσοφία αντιμετώπισης των σχετικών με αυτή θεμάτων. Η μέχρι τότε αντίληψη ήταν η θέσπιση της υποχρέωσης των εργοδοτών για την τήρηση των μέτρων υγείας και ασφάλειας στην εργασία, και από την πλευρά της Πολιτείας αφενός μεν η έκδοση διατάξεων που υποτίθεται ότι θα εξιδείκνυαν αυτά τα μέτρα, και αφετέρου ο έλεγχος της τήρησής τους μέσω των Επιθεωρητών Εργασίας. Οι διατάξεις που μέχρι το 1985 είχαν μπει σε ισχύ με ελάχιστες εξαιρέσεις δεν κάλυπταν ούτε όλους τους κλάδους των επιχειρήσεων αλλά ούτε και όλο το φάσμα των κινδύνων.

Νόμος 1568/85

Θεσμοί

- Τεχνικός Ασφάλειας
- Ιατρός Εργασίας
- Επιτροπή Υγείας και Ασφάλειας
- Νομ. Επιτρ. Υ&Α
- ΣΥΑΕ, ΣΚΕ, ΠΕΚΕΕΕ

Μετά την ψήφιση του νόμου 1568/85 η νομοθεσία γίνεται σαφώς πληρέστερη καθότι είναι μεταφορά των οδηγιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο ελληνικό Δίκαιο, ανεξάρτητα βέβαια αν τηρείται αυτή ή όχι. Εκείνο όμως που είναι ιδιαίτερα σημαντικό είναι το ότι εισάγονται θεσμοί και όργανα που έχουν σκοπό να συμβάλλουν στη βελτίωση των συνθηκών εργασίας. Οι θεσμοί αυτοί είναι ο Τεχνικός Ασφάλειας, ο Ιατρός Εργασίας, η Επιτροπή Υγείας και Ασφάλειας στην Εργασία (ΕΥΑΕ), οι Νομαρχιακές Επιτροπές Υγείας και Ασφάλειας και το Συμβούλιο Εργασίας.

Από τους θεσμούς αυτούς οι Νομαρχιακές Επιτροπές Υγείας και Ασφάλειας ύστερα από ένα φιλόδοξο ξεκίνημα έχουν σχεδόν ατονήσει, το Συμβούλιο Υγείας και Ασφάλειας στην Εργασία καθώς και το Συμβούλιο Κοινωνικού Ελέγχου έχουν ουσιαστικά συμβουλευτικό ρόλο, οι δε Επιτροπές Υγείας και Ασφάλειας έχουν περιορισθεί σε ελάχιστες μεγάλες επιχειρήσεις ή επιχειρήσεις ελεγχόμενες από το Δημόσιο.

Από τους εναπομείναντες θεσμούς την πρωτεύουσα θέση κατέχει ο Τεχνικός Ασφάλειας, όχι γιατί η συμβολή του σε σχέση με εκείνη του Γιατρού Εργασίας είναι μεγαλύτερη, αλλά γιατί υπάρχει υποχρέωση απασχόλησής του σε πολύ μεγαλύτερο αριθμό επιχειρήσεων.

Η ασφάλεια στην εργασία είναι μια πολυδιάστατη διαδικασία που απαιτεί το συνδυασμό πολλών επιστημών όπως φυσικής, χημείας, επιστημών μηχανικών, ψυχολο-

γίας, προληπτικής ιατρικής, βιολογίας, βιομηχανικής υγιεινής κλπ. Ο Τεχνικός Ασφάλειας πρέπει να έχει γνώσεις από τις παραπάνω επιστήμες και επιπρόσθετα να έχει συνολική εικόνα της οργάνωσης της επιχείρησης, των εγκαταστάσεων, των ευκολιών και των παραγωγικών διαδικασιών. Να είναι ικανός να επικοινωνεί και να συνεργάζεται με όλων των ειδών ανθρώπους και ομάδες, να διαθέτει διακριτικότητα, διπλωματία αλλά και κάποτε επιθετικότητα για να μπορέσει να αντεπεξέλθει στις πραγματικές

<ul style="list-style-type: none"> • Φυσική • Χημεία • Ψυχολογία • Προληπτική ιατρική • Βιολογία • Βιομηχανική υγιεινή 	<ul style="list-style-type: none"> - Γνώση οργάνωσης εγκαταστάσεων - Παραγωγικής διαδικασίας - Ευκολιών - Ικανότητα επικοινωνίας - Συνεργασία - Διακριτικότητα - διπλωματία
--	--

απαιτήσεις του ρόλου του και εφόσον φυσικά δεν είναι διαθέσιμος να παίξει το ρόλο του αγορανομικού υπευθύνου και κάποτε του εξηλαστηρίου θύματος.

Ο ρόλος του Τεχνικού Ασφάλειας έχει σήμερα ουσιαστικά αλλάξει σε σχέση με τον πρώτο καιρό που εισάγεται στη βιομηχανία. Δεν είναι πλέον το να καθορίσει αν χρειάζονται προστατευτικά καλύμματα οι μηχανές, αν υπάρχει τάξη στους χώρους εργασίας και η σύνταξη των αναγγελιών ατυχημάτων στις αρμόδιες υπηρεσίες.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι τα ατυχήματα κοστίζουν στις επιχειρήσεις και στην κοινωνία και ο περιορισμός τους είναι ζωτικής σημασίας για όλους.

Ο σκοπός του Τεχνικού Ασφάλειας είναι η πρόληψη, όσο είναι πρακτικά δυνατόν, της έκθεσης των εργαζομέ-

<ul style="list-style-type: none"> • Πρωταρχικός στόχος • Η πρόληψη της έκθεσης εργαζομένων σε κινδύνους υγείας και ανασφαλείς συνθήκες εργασίας 	<ul style="list-style-type: none"> • Δευτερογενής στόχος • Πρόληψη ζημιών εγκαταστάσεων • Ελαχιστοποίηση διακοπών • Μείωση κόστους
--	--

νων σε κινδύνους υγείας καθώς και σε ανασφαλείς συνθήκες εργασίας. Δευτερογενής στόχος του είναι η πρόληψη ζημιών σε εγκαταστάσεις και μηχανήματα, η ελαχιστοποίηση διακοπών στην παραγωγική διαδικασία και η μείωση του κόστους στο βαθμό που αυτό επηρεάζεται από τα εργατικά ατυχήματα ή τις ασθένειες.

Ο Τεχνικός Ασφάλειας μέσα στην οργανωτική δομή μιας επιχείρησης πρέπει να λειτουργεί κανονικά ως Ειδι-

*Ο Δ. Τάγκας είναι μηχανολόγος μηχανικός, ειδικός επιθεωρητής εργασίας

κός σε Διευθυντικό επίπεδο. Μία από τις περισσότερο ενδιαφέρουσες ικανότητές του, απαραίτητη στη συμβολή για τη μείωση των ατυχημάτων, είναι η ικανότητα να βλέπει και να ανακαλύπτει κινδύνους για την Υγεία και Ασφάλεια εκεί που οι άλλοι παραβλέπουν ή υποτιμούν.

Τα καθήκοντα του Τεχνικού Ασφάλειας όπως αυτά περιγράφονται στα άρθρα του Νόμου 1568/85, των διαταγμάτων που εκδόθηκαν σε εξουσιοδότηση από αυτόν αλλά και της μέχρι τώρα πρακτικής σε γενικές γραμμές είναι:

Χώροι εργασίας, μηχανές και εργασιακό περιβάλλον

Χώροι εργασίας, εξοπλισμός, εργασιακό περιβάλλον

- Επιθεώρηση
- Επίβλεψη εφαρμογής μέτρων
- Επιθεώρηση νέων εγκαταστάσεων
- Προδιαγραφές ασφάλειας εξοπλισμού, υλικών
- Εκτίμηση επαγγελματικού κινδύνου
- Συναγερμός, πυρασφάλεια

Επιθεώρηση

Οι επιθεωρήσεις των χώρων εργασίας είναι ένα από τα βασικά μέσα εντοπισμού πιθανών αιτιών ατυχημάτων και καθορισμού των απαραίτητων προφυλάξεων έναντι των κινδύνων Υγείας και Ασφάλειας και πριν αυτοί εκδηλωθούν. Όπως οι επιθεωρήσεις της παραγωγικής διαδικασίας είναι απαραίτητες για τον ποιοτικό έλεγχο, οι επιθεωρήσεις για την Ασφάλεια είναι ζωτικής σημασίας για τον περιορισμό των ατυχημάτων.

Οι επιθεωρήσεις δεν πρέπει να περιορίζονται στην ανεύρεση ανασφαλών φυσικών συνθηκών αλλά επίσης να προσπαθούν να αποκαλύψουν ανασφαλείς πρακτικές εργασίας. Ένας καλός Τεχνικός Ασφάλειας πρέπει να έχει γνώση του «ιστορικού» της επιχείρησης σχετικά με τα ατυχήματα, να είναι εξοικειωμένος με το «εν δυνάμει» ατύχημα και ικανός να κάνει αποτελεσματικές παρατηρήσεις για διορθωτικές δράσεις και να διαθέτει διπλωματία στο χειρισμό προσώπων και καταστάσεων.

Η ανεύρεση ανασφαλών συνθηκών και εργασιακών πρακτικών και η έγκαιρη διόρθωση αυτών είναι η πιο αποτελεσματική μέθοδος πρόληψης ατυχημάτων και ασφάλειας κατά την εργασία. Κατά την επιθεώρηση, με την άμεση διόρθωση ανασφαλών πρακτικών και συνθηκών, μπορεί να κεντρισθεί το ενδιαφέρον των εργαζομένων και να αυξηθεί η συμβολή τους στην πρόληψη των ατυχημάτων.

Οι χώροι εργασίας, οι μηχανές και το εργασιακό περιβάλλον θα πρέπει να επιθεωρούνται τακτικά. Το πόσο τακτική πρέπει να είναι η επιθεώρηση εξαρτάται από το είδος της επιχείρησης, τον αριθμό των απασχολούμενων σε αυτή και τους κινδύνους που υπάρχουν στις διάφορες φάσεις της παραγωγικής διαδικασίας. Προφανώς ο Τεχνικός Ασφάλειας δεν είναι χωροφύλακας να επιβλέπει διαρ-

κώς τις διάφορες εργασίες σε όλες τις φάσεις τους.

Σημειώνουμε ότι η συχνότητα επισκέψεων του Τεχνικού Ασφάλειας στους χώρους εργασίας σε επιχειρήσεις με 50 εργαζόμενους και χωρίς ιδιαίτερο κίνδυνο δεν είναι δυνατόν να είναι μικρότερη από μία φορά κάθε μήνα.

Εκτίμηση παραλείψεων

Στον έλεγχο των χώρων εργασίας το ζητούμενο δεν είναι η φυσική παρουσία του Τεχνικού Ασφάλειας αλλά η εκτίμηση των παραλείψεων από άποψη Υγείας και Ασφάλειας που υπάρχουν στους χώρους (μηχανήματα, εργασιακό περιβάλλον και εργασιακές πρακτικές). Ο έλεγχος των παραλείψεων γίνεται με βάση την εκτίμηση του επαγγελματικού κινδύνου που θα πρέπει να έχει συνταχθεί και αποτελεί ουσιαστικό μέρος αυτής. Η εκτίμηση είναι μια δυναμική κατάσταση που απαιτεί συνεχή έλεγχο και επαθεύρωση.

Πρόταση μέτρων αντιμετώπισης κινδύνων

Είναι το ουσιαστικότερο μέρος της δράσης του Τεχνικού Ασφάλειας. Η εκτίμηση των παραλείψεων είναι σχετικά εύκολη σε σύγκριση με την υπόδειξη εκείνων των κατάλληλων μέτρων που θα απέτρεπαν τους κινδύνους που έχουν επισημανθεί. Απαιτούν από την πλευρά του Τεχνικού Ασφάλειας γνώση όχι μόνο των αρχών πρόληψης κινδύνων αλλά και της σχετικής νομοθεσίας και των προτύπων των διαφόρων οργανισμών. Επιπρόσθετα είναι ιδιαίτερα σημαντική η αποδοχή των μέτρων από την πλευρά των εργαζομένων καθώς και η συνεργασία με τους υπεύθυνους των προμηθειών και τους υπεύθυνους παραγωγής. Για την ανάγκη λήψης μέτρων ή το αναμενόμενο όφελος πρέπει να πεισθεί και η διοίκηση της επιχείρησης που θα καλύψει το απαιτούμενο κόστος. Με βάση τις πληροφορίες που ο Τεχνικός Ασφάλειας έχει συλλέξει και έχει αναλύσει μαζί με τις παρατηρήσεις που βασίζονται στην ειδική γνώση και εμπειρία μπορεί να προτείνει εναλλακτικές λύσεις από εκείνες που προτάθηκαν από όσους έχουν την αρμοδιότητα για λήψη αποφάσεων.

Σε κάποιες περιπτώσεις η θεσμοθέτηση του Τεχνικού Ασφάλειας έδωσε εσφαλμένα την εντύπωση στους υπεύθυνους παραγωγής και προμηθειών ότι τα θέματα της Ασφάλειας δεν τους αφορούν. Η Ασφάλεια των εργαζομένων είναι υπόθεση όλων των παραγόντων της επιχείρησης και απαιτεί τη συνεργασία τους.

Επίβλεψη εφαρμογής

Η υπόδειξη μέτρων πρόληψης των κινδύνων δεν είναι αρκετή αν δεν συνοδεύεται από επίβλεψη εφαρμογής κατά την οποία θα εξετασθούν και οι αναγκαίες τροποποιήσεις και προσαρμογές, αν αυτό κριθεί απαραίτητο.

Επιθεώρηση νέων εγκαταστάσεων

Μια ενδιαφέρουσα δραστηριότητα του Τεχνικού Ασφάλειας είναι ο έλεγχος των σχεδίων κατά το σχεδιασμό όχι μόνο νέων εγκαταστάσεων αλλά και εξοπλισμού ακόμα και των παραγομένων από την επιχείρηση προϊό-

ντων. Οι σχετικές ενέργειες πρέπει να γίνουν αρκετά έγκαιρα, με σκοπό την ανακάλυψη κινδύνων υγείας και ασφάλειας και τη διορθωτική παρέμβαση. Υπάρχει ακόμα η δυνατότητα στο στάδιο του σχεδιασμού λήψης των κατάλληλων μέτρων πυροπροστασίας, εξόδων κινδύνου, αποκομιδής απορριμάτων και άλλων παραμελημένων αναγκών.

Προμήθειες υλικών, εξοπλισμού

Ο Τεχνικός Ασφάλειας έχει αρμοδιότητα να πληροφορεί και να θέτει τις προδιαγραφές σε θέματα Υγείας και Ασφάλειας που θα καθοδηγούν το τμήμα προμηθειών. Οι προδιαγραφές αυτές εξασφαλίζουν ότι οι κίνδυνοι για την Υγεία και Ασφάλεια που σχετίζονται με ένα μηχάνημα ή υλικό του οποίου επίκειται προμήθεια έχουν ελαχιστοποιηθεί ή έχουν μειωθεί σημαντικά.

Συμμετοχή στη σύνταξη της γραπτής εκτίμησης επαγγελματικού κινδύνου

Οι διατάξεις που θεσπίζουν την υποχρέωση του εργοδότη να διαθέτει γραπτή εκτίμηση επαγγελματικού κινδύνου επιβάλλουν τη συμμετοχή του Τεχνικού Ασφάλειας στη σύνταξη αυτή. Η συμμετοχή είναι απαραίτητη για τις περιπτώσεις που ο Τεχνικός Ασφάλειας λειτουργεί ουσιαστικά και δεν καλύπτει τη νομική υποχρέωση γιατί κανένας δεν γνωρίζει τους κινδύνους καλύτερα από αυτόν. Αλλά ακόμα και εκεί που υπολειτουργεί θα του δοθεί η δυνατότητα για συστηματικοποίηση της δουλειάς του ακόμα και της συνειδητοποίησης των ευθυνών που έχει αναλάβει. Προφανώς όταν δεν διαθέτει τα αναγκαία προσόντα ή όργανα πρέπει να ζητηθεί η συνδρομή ειδικών εμπειρογνομώνων.

Συναγερμός-πυρασφάλεια

Ο τεχνικός Ασφάλειας πρέπει να συμμετέχει στην κατάσταση και εποπτεία ασκήσεων πυρασφάλειας και συναγερμού με σκοπό να διαπιστώσει την ετοιμότητα αντιμετώπισης ατυχημάτων και να βελτιώσει, αν απαιτείται, το σχέδιο διαφυγής και διάσωσης σε περίπτωση κινδύνου.

Τεχνικός Ασφάλειας – εργαζόμενοι

Τεχνικός Ασφάλειας-εργαζόμενοι

Μέριμνα για τήρηση κανόνων Υ & Α

- Ενημέρωση-καθοδήγηση
- Επίβλεψη ορθής χρήσης μέσων ατομικής προστασίας

Επίβλεψη ⇒ πειθώ ⇒ παραδειγματισμός

Μέριμνα για την τήρηση των κανόνων Υγείας και Ασφάλειας

Η μέριμνα αυτή συνίσταται στην υπόδειξη ορθών πρακτικών που εξασφαλίζουν ασφαλείς συνθήκες εργασίας.

Ενημέρωση-καθοδήγηση

Η ενημέρωση και καθοδήγηση των εργαζομένων για την αποτροπή του επαγγελματικού κινδύνου πρέπει να είναι συνεχής και ιδιαίτερα όταν αφορά εργαζόμενους σε θέσεις που εγκυμονούν υψηλό κίνδυνο. Είναι ανεξάρτητη από την υποχρέωση του εργοδότη, με βάση τις ισχύουσες διατάξεις, να λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου οι εργαζόμενοι και οι εκπρόσωποί τους να λαμβάνουν τις απαραίτητες πληροφορίες που αφορούν τη νομοθεσία

Επίβλεψη ορθής χρήσης των Μέσων Ατομικής Προστασίας

Η χρήση από τους εργαζόμενους μέσων ατομικής προστασίας στις εργασίες στις οποίες απαιτείται καθώς και των σωστών για κάθε περίπτωση, πρέπει να επιβλέπεται. Η επίβλεψη περιέχει και το να πεισθούν οι εργαζόμενοι να φέρουν τα μέσα ατομικής προστασίας και όχι να θεωρούν αυτό ως καταναγκασμό. Είναι αυτονόητο ότι ο Τεχνικός Ασφάλειας είναι εφοδιασμένος με τα κατάλληλα μέσα ατομικής προστασίας ή άλλο απαιτούμενο εξοπλισμό κατά τη διάρκεια της άσκησης των καθηκόντων του. Είναι δύσκολο για αυτόν να πείσει τον εργαζόμενο να φοράει προστατευτικά γυαλιά ή υποδήματα όταν ο ίδιος δεν τα φοράει ή να απαιτεί από τους εργαζόμενους να χρησιμοποιούν προστατευτικά μέσα αναπνοής εκτός και αν δίνει το παράδειγμα και τα χρησιμοποιεί ο ίδιος όταν βρίσκεται σε επικίνδυνο περιβάλλον.

Κατάρτιση-εκπαίδευση

Κατάρτιση-εκπαίδευση

- Απασχόληση νέων εργαζομένων
- Εισαγωγή νέων μηχανημάτων - μεθόδων
- Τροποποίηση παραγωγικής διαδικασίας
- Απόκτηση νέων πληροφοριών
- Απαίτηση για βελτίωση απόδοσης

Ο Τεχνικός Ασφάλειας πρέπει να συμμετέχει στην οργάνωση και υλοποίηση προγραμμάτων κατάρτισης και εκπαίδευσης των εργαζομένων στην επιχείρηση, στα οποία πρέπει πάντοτε να υπάρχουν και θεματικές ενότητες σχετικά με την Υγεία και Ασφάλεια.

Η εκπαίδευση σε θέματα Υγείας και Ασφάλειας αρχίζει από την πρώτη στιγμή της απασχόλησης και πριν ο νεοπροσληφθείς αρχίσει πραγματικά να εργάζεται. Ένα αποτελεσματικό πρόγραμμα πρόληψης επαγγελματικών κινδύνων βασίζεται στην απόκτηση αυτοπεποίθησης από την πλευρά του εργαζόμενου για την εργασία που θα εκτελέσει.

Η εκπαίδευση είναι απαραίτητη για τους νέους εργαζόμενους, όταν εισάγονται νέα μηχανήματα και μέθοδοι εργασίας, όταν η παραγωγική διαδικασία τροποποιείται, όταν αποκτώνται νέες πληροφορίες και όταν απαιτείται βελτίωση της απόδοσης των απασχολούμενων.

(Το άρθρο θα ολοκληρωθεί στο επόμενο τεύχος)

Η ποιότητα ζωής σαν προϋπόθεση πρόληψης εργατικών ατυχημάτων

του Ιωάννου. Στ. Παπαδόπουλου*

Τα ονομαζόμενα εργατικά ατυχήματα στη χώρα μας (1) είναι πολλά και (αυτό είναι το βασικότερο) σε μεγάλο ποσοστό τελείως αδικαιολόγητα. Γιατί ατυχήματα, φυσικά, ΔΕΝ πρόκειται και δεν είναι δυνατόν να μηδενιστούν στην εργασία. Ο αριθμός των εργατικών ατυχημάτων δεν είναι ρεαλιστικός στην Ελλάδα. Αυτό προέρχεται από την πολύ ελαττωματική τους καταγραφή. Μόνο το ΙΚΑ και μεμονωμένοι οργανισμοί (ΟΤΕ, ΔΕΗ, ΤΙΤΑΝ ΑΕ) διαθέτουν αξιόπιστες στατιστικές και οργανωμένα γραφεία πρόληψης ατυχημάτων. Στο ΟΓΑ π.χ. δεν υπάρχει καταγραφή και η αιτιολόγηση της διοίκησης (προ ετών) βασιζόταν (απίστευτο και όμως πραγματικότητα) στην παρεμπόδιση αξιώσεων για αποζημιώσεις από τους αγρότες! (2)

Παραθέτουμε την τελευταία διαθέσιμη στατιστική του ΙΚΑ, αποσπασματικά, για να περιγράψουμε το μέγεθος το προβλήματος. (3)

Παράγοντες εκτίμησης	Αριθμοί ή ποσοστά
Σύνολο εργατικών ατυχημάτων 1999	17.658
Άνδρες (15 ατυχ./1.000 Α)	85% των ατυχημάτων
Γυναίκες (5 ατυχ./1.000 Γ)	15% " "
Ηλικίες 25-34 ετών	32% " "
Ατυχήματα σε κατασκευές	25% " "
Οικοδόμοι-Τεχνίτες έργων (12% εργ. Δυναμικού)	25% " " (πρώτη θέση)
Ώρα ατυχήματος 10.00-12.00	30% " " (πρώτη θέση)
Εργασιακό περιβάλλον σαν αιτία	33% " " (πρώτη θέση)
Αλλοδαποί εργαζόμενοι	22 ατυχ./1.000
Έλληνες εργαζόμενοι	11 ατυχ./1.000
Τροχαία εργατικά ατυχήματα	11%
Θανατηφόρα ατυχήματα	120
Σοβαρά ατυχήματα (κατάγματα, ακρωτηριασμοί, εξαρθήματα, εγκαύματα κ.λ.π.)	5.531 (37%)
Ημέρες ανικανότητας	573.853
Παροχές συντάξεων και επιδότησης εργατικού ατυχήματος 1999	14,5 δις δρχ. (40 εκατομ. Ευρώ)
Μήνας Σεπτέμβριος	40% των ατυχημάτων (θανατηφόρων!)
Ειδικευμένοι εργ. (20-24 ετ.)	28 ατυχ./1000 εργ.
Ανειδίκευτοι εργ. (20-24 ετ.)	80 ατυχ./1000 εργ. (!!!)

*Ο Ι. Στ. Παπαδόπουλος είναι αναπληρωτής καθηγητής Ιατρικής Πανεπιστημίου Αθηνών, Υπεύθυνος του Τομέα Πρόληψης Ατυχημάτων του ΕΚΑΒ

Τι είναι όμως αυτό που οδηγεί τον Έλληνα συμπολίτη να μη φορά κράνος (που ορισμένες το παραλαμβάνει), να μη φορά ειδικές προστατευτικές αρβύλες, να μη φορά κράνος προστασίας δικυκλιστού (τροχαία εργατικά ατυχήματα πολλά), να μη δένεται σε ύψος, να περιφρονεί στοιχειώδη μέτρα προστασίας σε ανατινάξεις, κατασκευές σκαλωσιών, χειρισμό ηλεκτρικού ρεύματος, να μην απαιτεί ύπαρξη ασφαλών συνθηκών εργασίας, να μην απαιτεί άνετες συνθήκες εργασίας (όσο αυτό είναι εφικτό);(4) Τι θα μπορούσε να οδηγεί τον Έλληνα εργαζόμενο σε βαρύ και επικίνδυνο κλάδο βιομηχανίας (μεγάλα και μικρά ναυπηγεία) να περιφρονεί κυριολεκτικά την ζωή του, μην εφαρμόζοντας κανένα μέτρο προστασίας;

Το ερώτημα αυτό το θέσαμε πολλές φορές στον εαυτό μας, μετά από αξιολόγηση στατιστικών (που κρύβουν τραγωδίες) και μετά από επισκέψεις σε χώρους εργασίας.

Η απάντηση έχει δύο μέρη:

Το πρώτο μέρος απαντήθηκε για πρώτη φορά σε δημόσια έργα, από τις δυτικοευρωπαϊκές κοινοπραξίες κατασκευής του Μετρό. Για πρώτη φορά η Αθήνα γέμισε κράνη και αρβύλες προστασίας. Για πρώτη φορά οι επίσημοι επισκέπτες (Υπουργοί κλπ) είχαν υποχρέωση να φοράνε κράνη, για πρώτη φορά σε δημόσια έργα οι εργαζόμενοι άκουσαν δίωρο μάθημα πρόληψης ατυχημάτων. Επομένως, η βούληση και η γνώση μεθοδολογίας εφαρμογής μέτρων είναι το πρώτο μέρος της απάντησης. Δυστυχώς, ιδιαίτερα σε δημόσια έργα, δεν υπάρχει ούτε η βούληση από τους αρμόδιους αλλά ούτε και η γνώση μεθοδολογίας εφαρμογής. Απαράδεκτο θέαμα αποτελούσαν κυβερνητικά κλιμάκια (Πρωθυπουργός, Υπουργοί) σε έργα (σήραγγες εθν. Οδού Αθηνών - Κορίνθου και Ολυμπιακό χωριό) οι οποίοι ήταν οι μόνοι που δε φορούσαν κράνος. Επειδή δε η ποιότητα συμπεριφοράς είναι συνολική, πιστεύω ακράδαντα ότι ανάλογη είναι και η γενικότερη ποιότητα εργασίας τους και σε άλλους τομείς. Ενώ ο

Γερμανός πρωθυπουργός φοράει κράνος σε ανάλογες επισκέψεις «διότι είναι Γερμανός πρωθυπουργός και έχει την υποχρέωση να εφαρμόζει τους νόμους του κράτους», ο Έλληνας πρωθυπουργός ΔΕΝ φορά κράνος διότι δεν έχει (σαν εξουσία) την υποχρέωση να εφαρμόζει τους νόμους του κράτους που απαιτεί από όλους. Η διαφορά νοοτροπίας είναι εξουθενωτική.

Το δεύτερο μέρος της απάντησης είναι πιο πολύπλοκο και αφορά τον εργαζόμενο ο οποίος έχει υποχρέωση να προφυλάξει την υγεία του τη σωματική του ακεραιότητα και τη μη δυστυχία της οικογένειάς του, ανεξάρτητα της ανεπάρκειας του κράτους και της απαράδεκτης νοοτροπίας πολλών εργαλαβιών. Ο Έλληνας σκληρά εργαζόμενος πολίτης (5) δεν έχει ουσιαστικά καλή ποιότητα ζωής, δε συμμετέχει σε όλες τις δυνατότητες ευχαρίστησης-διασκέδασης που προσφέρει η κοινωνία (κοινωνικός αποκλεισμός), δε μπορεί να δημιουργήσει ενδιαφέροντα που θα τον στηρίξουν σε δύσκολες στιγμές και θα τον κρατάνε ψυχικά και πνευματικά ζωντανό και σε εγρήγορση. Συνοπτικά επομένως δεν έχει προοπτική ζωής, δηλαδή ένα αξιόλογο στόχο που θα κυνηγά. Όλα αυτά οδηγούν σε συνειδητή ή και μη συνειδητή περιφρόνηση της ζωής του. Το κεντρικό νευρικό σύστημά του, που τις περισσότερες φορές εργάζεται αυτόματα, δίνει εντολές απαξίωσης, επομένως και εντολές περιφρόνησης της αυτοπροστασίας. Καμιά μεθοδολογία δε μπορεί να προστατεύσει εργαζόμενο που δεν εκτιμά τη ζωή που κάνει. Ιδιαίτερα αισθητό είναι το πρόβλημα σε αλλοδαπούς εργαζόμενους, από χώρες που η ποιότητα ζωής είναι προβληματική. Η τηλεόραση (όπως αυτή τουλάχιστον προσφέρεται), το ποδόσφαιρο και ο κρατικός και μη κρατικός τζό-

γος δεν προσφέρονται σαν υποκατάστατα ή βοηθητικά μέσα ποιότητας ζωής και προοπτικής ζωής και οδηγούν σε καταστροφική παθητικοποίηση και αδρανοποίηση.

Η λύση δε μπορεί να βασιστεί μόνο στην καλή θέληση επιχειρήσεων και εργοδοτών που συναισθάνονται την ευθύνη τους (η περιουσία υποχρεώνει λένε οι Γερμανοί). Οι επιχειρήσεις αυτές είναι λίγες και ο βασικότερος ρόλος τους είναι ο ρόλος αναφοράς, παραδείγματος, βοήθειας στην προσφορά γνώσεων και εμπειρίας πρόληψης ατυχημάτων καθώς και υγιεινής στην εργασία.

Η λύση είναι κυρίως λύση Πολιτικής, δηλαδή θέμα επιλογών και προτεραιοτήτων της εξουσίας. Πολιτική λύση όμως δε μπορώ να διακρίνω παρόλη την πίεση της Ε.Ε. τουλάχιστον σε αυτό τον τομέα. Η πολιτική μας κάστα δεν πολυενδιαφέρεται για τους εργαζόμενους. Έχει βουλευτεί, έχει ενσωματωθεί στο σύστημα του εμπορικού πολυεθνισμού (6), κοιτάζει μόνο τις επόμενες εκλογές και έχει χαμηλά μέτρα σύγκρισης.

Δεν έχω έτοιμες πρακτικές λύσεις σε ένα τεράστιο πρόβλημα, δηλαδή τη δημιουργία κινήτρων ζωής, τη δημιουργία προοπτικής, την ανύψωση του ψυχοπνευματικού επιπέδου των εργαζομένων, κυρίως σε χειρωνακτικές εργασίες. Περιγράψω συνοπτικά το πρόβλημα και περιμένω να ωριμάσουν οι απόψεις, τα σχέδια και η εφαρμογή. Το κυριότερο βέβαια είναι να συνειδητοποιήσουν οι εργαζόμενοι ότι έχουν πολύ περισσότερα δικαιώματα από τη ζωή, από ένα μισθό και μια γελοία αύξηση κάθε χρόνο. □

(1) Δυστυχώς δεν είναι δυνατόν να γίνουν διεθνείς συγκρίσεις, λόγω της μεγάλης διαφοράς βαρύτητας εργασίας υπολογισμού και καταγραφής των ατυχημάτων, επεξεργασίας των δεδομένων κλπ.

(2) Ο ασφαλιστικός οργανισμός εμποδίζει πολίτες μιας χώρας με Σύνταγμα και νόμους από το να απαιτήσουν νόμιμα δικαιώματα. Πρωτοφανές.

(3) Ευχαριστώ τον κ. Χ. Σκιαδά, προϊστάμενο της Δ/σης Στατιστικής του ΙΚΑ για την πάντοτε πρόθυμη και άμεση παροχή αξιόπιστων στοιχείων.

(4) Ορισμένα επαγγέλματα εμπεριέχουν κινδύνους στις συνθήκες εργασίας και δεν είναι πάντα εφικτό να εξουδετερωθούν. Εκεί απαιτούνται ιδιαίτερα μέτρα προστασίας.

(5) Με καταλαμβάνει δέος (τώρα που έχω φτάσει σε μια ηλικία με περιορισμένες σχετικά σωματικές δυνατότητες) όταν βλέπω εργαζόμενους 50 ετών να εργάζονται σε οικοδομές το καλοκαίρι με 35 °C.

(6) Γιατί άραγε, δεν είναι δυνατόν να διεθνοποιηθούν οι συνθήκες ζωής και εργασίας που έχουν τα ονομαζόμενα βιομηχανικά - ανεπτυγμένα κράτη; Γιατί η διεθνοποίηση συζητιέται μόνο σε οικονομικό επίπεδο μεγάλων εταιρειών;

Στατιστική ανάλυση εργατικών ατυχημάτων κατά την κατασκευή σιδηρόδρομων και σταθμών του ΜΕΤΡΟ με τη μέθοδο Ν.Α.Τ.Μ. μέχρι και το 1995 από τη «ΜΕΤΡΟ ΑΘΗΝΩΝ Κ/Ξ ΕΡΓΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΜΗΧΑΝΙΚΟΥ» της OLYMPIC ATHENS METRO (Μέρος Β΄)

του Ν. Παπαδιονυσίου *

ΑΤΥΧΗΜΑΤΑ, ΧΑΜΕΝΕΣ ΑΝΘΡΩΠΩΡΕΣ, ΜΕΣΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ ΥΠΕΡΓΟΛΑΒΩΝ (Π.7)

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΥΠΕΡΓΟΛΑΒΟΥΣ.

ΥΠΕΡΓΟΛΑΒΟΙ	ΑΝΑΦΕΡΘΕΝΤΑ ΑΤΥΧΗΜΑΤΑ	ΧΑΜΕΝΕΣ ΑΝΘΡΩΠΩΡΕΣ		ΜΕΣΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΑΠΟΥΣΙΑΣ	
		ΜΕΧΡΙ & 1995	ΜΕΧΡΙ & ΦΕΒΡ. 1996	ΜΕΧΡΙ & 1995	ΜΕΧΡΙ & ΦΕΒΡ. 1996
A	6	251 ⁽¹⁾	344 ⁽²⁾	41,8	57,3
B	1	24	24	24	24
ΣΥΝΟΛΟ	7	275	368	39,3	52,6

(1) Μη ικανοποιητικά τα δεδομένα ενός ατυχήματος. Χάθηκαν τα ίχνη του θύματος.

(2) Ένα θύμα ατυχήματος δεν επέστρεψε στην εργασία του μέχρι το τέλος του ΦΕΒΡ. 1996, ημερομηνία τελικής κατάρτισης της Στατιστικής Ανάλυσης.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΜΕΤΑ ΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ Π.7 ΚΑΙ ΛΟΙΠΩΝ ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

- Τα αναφερθέντα από τους υπεργολάβους ατυχήματα προκαλούν συνήθως την παρατεταμένη απουσία των θυμάτων. Με την εξαίρεση ενός ατυχήματος όπου το θύμα απουσίασε μία μόνο μέρα, τα υπόλοιπα είναι διάρκειας μεταξύ 24 και 99 χαμένων εργάσιμων ημερών (μέχρι το τέλος του ΦΕΒΡ. 1996). Τα ατυχήματα του προσωπικού του Ανάδοχου έχουν μια κανονική διασπορά σε χαμένες Α/Η.

- Όταν ο συντελεστής Μέσης Διάρκειας Ατυχημάτων για όλο το προσωπικό του τμήματος ΝΑΤΜ (προσωπικό Ανάδοχου και υπεργολάβων) είναι 14,4 χαμένες Α/Η / ατύχημα, των υπεργολάβων μεμονωμένα είναι 39,3 αυξανόμενο, από το τέλος του 1995, σε 57,6 μέχρι τον ΦΕΒΡ. 1996.

Πιθανές αιτίες που δικαιολογούν το φαινόμενο:

- Η απασχόληση των υπεργολάβων σε κάποιες δραστηριότητες στην επιφάνεια με σοβαρούς κινδύνους (π.χ. διαδικασίες πασσαλόμησης).

- Η μη αναφορά όλων των σχετικά μικρής διάρκειας ατυχημάτων που θα μεγάλωναν τον αριθμό αλλά θα ελάττωναν τη μέση διάρκειά τους. Μια τέτοια περίπτωση είναι πολύ δύσκολα ελέγξιμη λόγω της δυνατότητας των υπεργολάβων να διασπείρουν το προσωπικό σε διάφορα εργοτάξια, με αποτέλεσμα σε ορισμένες περιπτώσεις την απώλεια πληροφοριών για τα θύματα.

- Μη τήρηση κάποιων μέτρων ασφάλειας.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΣΧΟΛΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΠΙΝΑΚΑ 1

• Δραστηριότητες με τα περισσότερα ατυχήματα

- ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΚΤΟΞΕΥΟΜΕΝΟΥ ΣΚΥΡΟΔΕΜΑΤΟΣ 18 ατυχ. (20,7%)
- ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΚΣΚΑΦΩΝ και ΓΕΝΙΚΕΣ - ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ 11 ατυχ. (12,7%)
- ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΟΧΛΙΩΣΗΣ, GROUTING, ΠΡΟΠΟΡΕΙΑΣ 9 ατυχ. (10,3%)

• Δραστηριότητες με τις περισσότερες χαμένες Α/Η

- ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΚΤΟΞΕΥΟΜΕΝΟΥ ΣΚΥΡΟΔΕΜΑΤΟΣ 358 Α/Η (28,7%)
- ΓΕΝΙΚΕΣ-ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ 270 Α/Η (21,6%)
- ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΚΣΚΑΦΩΝ 145 Α/Η (11,6%)

• Δραστηριότητες με τα πλέον σοβαρά ατυχήματα, βάσει του συντελεστή Μέσης Διάρκειας Ατυχημάτων (ΧΑΜΕΝΕΣ Α/Η ΑΝΑ ΑΤΥΧΗΜΑ)

- ΓΕΝΙΚΕΣ-ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ 24,5 ημέρες/ατυχ.
- ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΛΛΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ 23,0 ημέρες/ατυχ.
- ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΚΤΟΞΕΥΟΜΕΝΟΥ ΣΚΥΡΟΔΕΜΑΤΟΣ 19,9 ημέρες/ατυχ.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΣΧΟΛΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΠΙΝΑΚΑ 2

• ΤΥΠΟΣ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ

με τα περισσότερα ατυχήματα:

- ΠΤΩΣΕΙΣ ΑΤΟΜΩΝ ΚΑΙ ΚΤΥΠΗΜΑΤΑ ΣΕ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ 'Η ΑΠΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ 23 ατυχ.
- ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΠΟΥ ΠΕΦΤΟΥΝ ΚΑΙ ΣΥΜΠΙΕΣΗ ΣΕ 'Η ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΕ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ 14 ατυχ.
- ΕΠΙΒΛΑΒΕΙΣ ΟΥΣΙΕΣ 8 ατυχ.

• ΤΥΠΟΣ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ με τα πλέον σοβαρά ατυχήματα, βάσει του συντελεστή Μέσης Διάρκειας Ατυχημάτων (ΧΑΜΕΝΕΣ Α/Η ΑΝΑ ΑΤΥΧΗΜΑ)

- ΕΠΙΒΛΑΒΕΙΣ ΟΥΣΙΕΣ 29,6 ημέρες/ατυχ.
- ΣΥΜΠΙΕΣΗ ΣΕ 'Η ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΕ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ 20,1 ημέρες/ατυχ.
- ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΠΟΥ ΠΕΦΤΟΥΝ και ΠΤΩΣΕΙΣ ΑΤΟΜΩΝ 12,3 ημέρες/ατυχ.

*Ο Ν. Παπαδιονυσίου είναι ΜΜΜ/ΕΜΠ. Προϊστάμενος της μονάδας ασφάλειας εργασίας ΠΥΡΚΑΛ ΑΕ, πρώην τεχνικός ασφάλειας και σύμβουλος ασφάλειας OLYMPIC ATHENS METRO, CIVIL WORKS JOINT VENTURE, σύμβουλος ασφάλειας εργασίας.

• **Ανάλυση των 23 ατυχημάτων από ΠΤΩΣΕΙΣ ΑΤΟΜΩΝ:**

- 12 πτώσεις πάνω στο δάπεδο εργασίας – κίνησης.
- 5 πτώσεις που οφείλονται σε κακή χρήση κινητής κλίμακας.
- 6 πτώσεις από διάφορες μη ομαδοποιημένες αιτίες.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Το χειρότερο παρ' ολίγο θανατηφόρο ατύχημα στο NATM μέχρι το τέλος του 1995 ήταν ΠΤΩΣΗ ΑΠΟ ΥΠΟ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΛΑΤΦΟΡΜΑ, από ύψος περίπου 3,5m, σε σιδηρογραμμή στο δάπεδο σταθμού.

Όμως το ΦΕΒΡ. του 1996 έγινε ένα ακόμα πιο σοβαρό ατύχημα με ΠΤΩΣΗ ΑΠΟ ΣΚΑΛΩΣΙΑ ΣΕ ΧΡΗΣΗ, από ύψος μεγαλύτερο από 6m. Η πτώση διακόπηκε στα 2m μετά την προσπάθεια του παρ' ολίγο θύματος. Αν αυτό δε συνέβαινε το ατύχημα θα ήταν πιθανότατα θανατηφόρο. Το θύμα ήταν έμπειρος αλλοδαπός Γεν. Εργοδηγός και το ατύχημα συνέβη λόγω δικής του αμέλειας.

• **Ανάλυση των 23 ατυχημάτων από ΚΤΥΠΗΜΑΤΑ ΣΕ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ Ή ΑΠΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ:**

- 7 ατυχήματα από κτυπήματα σωλήνων πεπιεσμένου αέρα.
- 16 ατυχήματα από εργαλεία και όργανα που χρησιμοποιούνται στην εργασία.

• **Ανάλυση των 14 ατυχημάτων από ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΠΟΥ ΠΕΦΤΟΥΝ:**

- 3 ατυχήματα από πετρώματα που έπεσαν στο μέτωπο της εκσκαφής.
- 1 ατύχημα από πτώση beton που δεν είχε πήξει αρκετά σε εργασία εκτόξευσης.
- 10 ατυχήματα από πτώσεις διάφορων εργαλείων ή αντικειμένων εργασίας.

• **Ανάλυση των 14 ατυχημάτων από ΣΥΜΠΙΕΣΗ ΣΕ Ή ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΕ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ:**

Όλα τα ατυχήματα οφείλονταν σε συμπίεσεις από εργαλεία ή συσκευές χωρίς κάποια ιδιαίτερη συγκέντρωση αυτών.

• **Ανάλυση των 8 ατυχημάτων από ΕΠΙΒΛΑΒΕΙΣ ΟΥΣΙΕΣ:**

- 7 ατυχήματα από τη χρήση ενεργοποιητή (activator, υδρύαλος) που χρησιμοποιείται στο εκτοξευόμενο σκυρόδεμα.
- 1 ατύχημα από εκτόξευση υγρών μπαταρίας.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΣΧΟΛΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΠΙΝΑΚΑ 3

• **ΥΛΙΚΟΣ ΠΑΡΑΓΩΝ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ με τα περισσότερα ατυχήματα:**

- ΛΟΙΠΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ : 38 ατυχ.
- ΕΡΓΑΣΙΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ : 23 ατυχ.
- ΥΛΙΚΑ - ΟΥΣΙΕΣ : 12 ατυχ.

• **ΥΛΙΚΟΣ ΠΑΡΑΓΩΝ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ για τα πλέον σοβαρά ατυχήματα, βάσει του συντελεστή Μέσης Διάρκειας Ατυχημάτων (ΧΑΜΕΝΕΣ Α/Η ΑΝΑ ΑΤΥΧΗΜΑ):**

- ΥΛΙΚΑ - ΟΥΣΙΕΣ : 21,0 ημέρες/ατυχ.
- ΕΡΓΑΣΙΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ : 15,1 ημέρες/ατυχ.
- ΛΟΙΠΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ και ΜΗΧΑΝΕΣ : 13,0 ημέρες/ατυχ.

• **Ανάλυση των 38 ατυχημάτων από ΛΟΙΠΟ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟ:**

- 9 ατυχήματα από λαστιχένιες σωλήνες πίεσης που έσπασαν ή αστόχησαν στις συνδέσεις τους
- 5 ατυχήματα από σκάλες
- 2 ατυχήματα από κακή χρήση αεροπίστολου
- 2 ατυχήματα με αγκύρια
- 2 ατυχήματα από τεμάχια σιδηρού οπλισμού
- 18 ατυχήματα από διαφορετικά είδη εργαλείων, συσκευών ή συνήθων χρησιμοποιούμενων ανταλλακτικών ή και υλικών που δε μπορούν να ομαδοποιηθούν.

• **Ανάλυση των 23 ατυχημάτων από το ΕΡΓΑΣΙΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ**

- 13 ατυχήματα από μη τακτοποίηση των διαφόρων υλικών στον εργασιακό χώρο ή διαφορετικά στην έλλειψη «νοικοκυριού» με αποτέλεσμα την ανυπαρξία καθαρών προσβάσεων ή και στη μη χρησιμοποίηση των ενδεχόμενων προσβάσεων από εργαζομένους για λόγους «συντομίας».
- 4 ατυχήματα στο δύσκολο και επικίνδυνο περιβάλλον του μετώπου εκσκαφών.
- 6 ατυχήματα στο εργασιακό δύσκολο περιβάλλον, μη δυνάμενα να ομαδοποιηθούν.

• **Ανάλυση των 12 ατυχημάτων από ΥΛΙΚΑ – ΟΥΣΙΕΣ:**

- 7 ατυχήματα από ενεργοποιητή (υδρύαλο)
- 2 ατυχήματα από τεμαχίδια beton
- 3 ατυχήματα από υγρά μπαταρίας, πεπιεσμένο αέρα στο αυτί εργαζόμενου, ρινίσματα σιδήρου.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΣΧΟΛΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΠΙΝΑΚΑ 4

• **Η ΦΥΣΗ ΤΗΣ ΒΛΑΒΗΣ για τα περισσότερα ατυχήματα:**

- ΕΠΙΦΑΝΕΙΑΚΕΣ ΚΑΚΩΣΕΙΣ /ΤΡΑΥΜΑΤΑ : 38 ατυχ.
- ΚΑΤΑΓΜΑΤΑ : 12 ατυχ.
- ΑΛΛΕΣ ΠΛΗΓΕΣ ΤΡΑΥΜΑΤΑ : 11 ατυχ.

• **Η ΦΥΣΗ ΤΗΣ ΒΛΑΒΗΣ για τα ατυχήματα με τον μεγαλύτερο συντελεστή ΜΕΣΗΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ (ΧΑΜΕΝΕΣ Α/Η ΑΝΑ ΑΤΥΧΗΜΑ):**

- ΚΑΤΑΓΜΑΤΑ : 30,8 ημέρες/ατυχ.
- ΕΓΚΑΥΜΑΤΑ (ΧΗΜΙΚΑ) : 29,6 ημέρες/ατυχ.
- ΜΟΛΩΠΕΣ, ΣΥΝΘΛΙΨΕΙΣ, ΤΣΑΚΙΣΜΑΤΑ : 21,0 ημέρες/ατυχ.

• Το πλέον σοβαρό ατύχημα που έλαβε χώρα στο τμήμα NATM (1992-1995), ήταν ένα ατύχημα χημικού εγκαύματος οφθαλμού από υδρύαλο, με σημαντική απώλεια όρασης του θύματος. Το ατύχημα συνέβη κατά τη διάρκεια μεταφοράς αντλίας εκτοξευόμενου σκυροδέματος με πυργογερανό υπό την επίβλεψη του θύματος (μη ολική εκκένωση του δοχείου από την υδρύαλο πριν το «σαμπανιάρισμα» - μεταφορά, με αποτέλεσμα εκτόξευση σταγόνων).

Διάρκεια απουσίας θύματος: 190 εργάσιμες ημέρες.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΣΧΟΛΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΠΙΝΑΚΑ 5

• ΤΡΑΥΜΑΤΙΣΜΕΝΑ ΜΕΛΗ ΣΩΜΑΤΟΣ με τα περισσότερα ατυχήματα:

- ΑΝΩ ΑΚΡΑ : 31 ατυχ.
- ΚΑΤΩ ΑΚΡΑ : 25 ατυχ.
- ΚΟΡΜΟΣ : 16 ατυχ.

• ΤΡΑΥΜΑΤΙΣΜΕΝΑ ΜΕΛΗ ΣΩΜΑΤΟΣ με τα πλέον σοβαρά ατυχήματα, βάσει του συντελεστή ΜΕΣΗΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ (ΧΑΜΕΝΕΣ Α/Η ΑΝΑ ΑΤΥΧ.):

- ΚΕΦΑΛΗ : 21,1 ημέρες/ατυχ.
- ΑΝΩ ΑΚΡΑ : 17,0 ημέρες/ατυχ.
- ΚΑΤΩ ΑΚΡΑ : 13,9 ημέρες/ατυχ.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

1. Από τα 12 ατυχήματα με ΤΡΑΥΜΑΤΙΣΘΕΝ ΜΕΛΟΣ την ΚΕΦΑΛΗ, τα 9 συνέβησαν λόγω μη χρήσης προστασίας οφθαλμών σε εργασίες με ενεργοποιητές ή συντήρησης μπαταρίας. Κανένα ατύχημα δε συνέβη από μη χρήση κράνους, λόγω της γενικευμένης χρήσης του.
2. Από τα 31 ατυχήματα με τραυματισθέν μέλος τα ΑΝΩ ΑΚΡΑ, τα 21 αφορούν δάκτυλα. Τα 8 απ' αυτά δε θα συνέβαιναν αν οι εργαζόμενοι χρησιμοποιούσαν τα προστατευτικά γάντια τους. Τα 10 θα ήταν μικρότερης σημασίας και πιθανότατα να μην είχαν κάποια επίπτωση στα δάκτυλα ή τις παλάμες των θυμάτων.
3. Από τα 25 ατυχήματα με τραυματισθέν μέλος τα ΚΑΤΩ ΑΚΡΑ, μόνο δύο αφορούσαν δάκτυλα ή γενικά το πέλμα λόγω της σημαντικής χρήσης υποδημάτων ασφάλειας (μπότες, άρβυλα) με μεταλλικό άκρο. Τα δύο ατυχήματα συνέβησαν σε βαριές μεταλλικές επιφάνειες και με κτύπημα τμήματος του ποδιού όχι ιδιαίτερα προστατευό μενο.

4. Δεν αναφέρθηκε κανένα ατύχημα διάρκειας διακοπής πάνω από 4 ώρες εργασίας, που να συνέβη από διάτρηση της σόλας από καρφί λόγω έλλειψης χαλύβδινης προστατευτικής σόλας, ειδικά μέχρι τέλος του 1995 που η χρήση καρφιών ήταν ελάχιστη λόγω χρήσης μεταλλότυπων αντί ξυλότυπων. Η χρήση μεταλλικής σόλας επεβλήθη αργότερα με τη χρησιμοποίηση και εκτοξευόμενου σκυροδέματος με χαλύβδινα ενισχυτικά σύρματα σημαντικού μήκους με συνέπεια μικροτραυματισμούς κατά το βάδισμα πάνω στο δάπεδο των σηράγγων.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΣΧΟΛΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΠΙΝΑΚΑ 6

• ΠΡΩΤΕΣ ΑΙΤΙΕΣ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ με τα περισσότερα ατυχήματα:

- ΑΠΡΟΣΕΞΙΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΥ / ΑΓΝΟΙΑ ΚΙΝΔΥΝΟΥ : 25 ατυχ.
- ΟΛΙΚΗ Ή ΜΕΡΙΚΗ ΕΛΛΕΙΨΗ Μ.Α.Π / ΜΕΤΡΩΝ : 17 ατυχ.
- ΚΑΚΟΣ ΤΡΟΠΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ : 9 ατυχ.
- ΑΝΕΡΠΑΡΚΗΣ ΕΠΙΒΛΕΨΗ / ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ : 7 ατυχ.
- ΑΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑ (ΕΛΛΕΙΨΗ «ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ») και : 5 ατυχ.
- ΑΝΕΠΑΡΚΗΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ : 5 ατυχ.

• ΠΡΩΤΕΣ ΑΙΤΙΕΣ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ με τα πλέον σοβαρά ατυχήματα, βάσει του συντελεστή ΜΕΣΗΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ (ΧΑΜΕΝΕΣ Α/Η ΑΝΑ ΑΤΥΧ.):

- ΑΝΕΠΑΡΚΗΣ ΕΠΙΒΛΕΨΗ / ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ : 33,7 ημέρες/ατυχ.
- ΚΑΚΟΣ ΤΡΟΠΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ : 22,7 ημέρες/ατυχ.
- ΑΝΕΠΑΡΚΗΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ : 17,6 ημέρες/ατυχ.
- ΑΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑ (ΕΛΛΕΙΨΗ «ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ») : 17,4 ημέρες/ατυχ.

- Οι αριθμοί των ατυχημάτων από ΑΠΡΟΣΕΞΙΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΥ/ΑΓΝΟΙΑ ΚΙΝΔΥΝΟΥ αποδεικνύουν τη σπουδαιότητα της εκπαίδευσης των εργαζομένων σε θέματα όπως: εκπαίδευση ανά δραστηριότητα πριν την έναρξη απασχόλησης στο συγκεκριμένο χώρο ή και διακοπή της εργασίας και 15λεπτη συζήτηση – εκπαίδευση στους εργασιακούς κινδύνους (tool box talks).

- Οι αριθμοί των ατυχημάτων από ΟΛΙΚΗ Η ΜΕΡΙΚΗ ΕΛΛΕΙΨΗ ΜΑΠ/ΜΕΤΡΩΝ όπως και πιο πάνω δείχνει τη σπουδαιότητα της εκπαίδευσης για χρήση των υπαρχόντων Μέσων Ατομικής Προστασίας όπως και της αντίστοιχης της ιεραρχίας των εργοταξίων για λήψη απλών προστατευτικών μέτρων.

Ανάλυση των 17 ατυχημάτων από ΟΛΙΚΗ Ή ΜΕΡΙΚΗ ΕΛΛΕΙΨΗ ΜΑΠ/ΜΕΤΡΩΝ:

- 7 ατυχήματα από μη χρήση προστασίας χεριών \ (γαντιών)
- 5 ατυχήματα από μη χρήση προστασίας ματιών (τύποι γυαλιών)
- 1 ατύχημα από έλλειψη ασφαλούς πρόσβασης
- 1 ατύχημα από έλλειψη προστατευτικού καλύμματος κινητού τμήματος μηχανής (πρέσας beton).
- 1 ατύχημα από μη στερεωμένη κινητή κλίμακα
- 1 ατύχημα από μη χρήση κατάλληλης φόρμας εργασίας για προστασία από καυστικά υγρά εκτοξευόμενου σκυροδέματος.

- Η ΠΡΩΤΗ ΑΙΤΙΑ ατυχημάτων από ΚΑΚΟ ΤΡΟΠΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ δεν αφορά κύριες μελέτες αλλά αποκλίσεις από το σωστό τρόπο εργασίας, όπως π.χ. μη «ξεσκάρωμα» (απαλλαγή από επικίνδυνες για πτώση πέτρες – όγκους μετά την εκσκαφή) πριν την προσέγγιση εργαζομένου στο μέτωπο εκσκαφής, μη σωστό χειρισμό φορτίων, μη χρήση ή κακή χρήση εξοπλισμού.

- Η ΑΝΕΠΑΡΚΗΣ ΕΠΙΒΛΕΨΗ/ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ αφορά τη μη ύπαρξη ή την ανεπαρκή ύπαρξη επίβλεψης σε σοβαρές εργασίες ή και την έλλειψη συνεργασίας μεταξύ μικρών ομάδων εργαζομένων σε εύκολες εργασίες όπου δεν απαιτείται ιδιαίτερη επίβλεψη (π.χ. εργοδηγός).

- Η ΑΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑ αφορά ατυχήματα που οφείλονται σε κακό «νοικοκυριό». Στην ουσία τα περισσότερα ατυχήματα με πρώτη αιτία την ΑΠΡΟΣΕΞΙΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΥ οφείλονται κυρίως στο ΚΑΚΟ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟ αλλά είναι δύσκολο να προσδιοριστεί με βεβαιότητα αυτό σε μια διερεύνηση ατυχήματος που διεξάγεται μερικές μέρες μετά το ατύχημα οπότε το εργασιακό περιβάλλον έχει αλλάξει ή που στηρίζεται σε καταθέσεις μαρτύρων ή θυμάτων που συνήθως είναι αθωωτικές για δεύτερα ή τρίτα πρόσωπα.

(Το άρθρο θα ολοκληρωθεί στο επόμενο τεύχος)

Λόγος και Εικόνα

Αποσπάσματα από το μυθιστόρημα του **Τσαρλς Ντίκενς «Δύσκολα Χρόνια»**, πρώτη βρετανική έκδοση: 1854 (μετάφραση Γεωργίας Αλεξίου, Εκδοτικός Οίκος Σ. Ι. Ζαχαρόπουλος & Σια ΟΕ)

«Το σχολείο του Μακ Τσωκαμτσάλιντ ήταν γεμάτο γεγονότα, και η σχολή σχεδίου το ίδιο, και οι σχέσεις ανάμεσα αφεντικού και εργάτη ήταν ένα γεγονός, όπως γεγονότα είναι και όλα από τη γέννηση ως το θάνατο και ό,τι δεν μπορείς να εκφράσεις με νούμερα ή δεν μπορείς να το αγοράσεις σε φτηνή τιμή και να το πουλήσεις ακριβά, δεν υπήρχε εκεί και δεν θα υπάρξει ποτέ στους αιώνες των αιώνων, Αμήν» (σελ.34)

«Οι εργοστασιάρχες φώναζαν πως καταστρέφονταν όταν τους ανάγκαζαν να στέλνουν στο σχολείο τα εργαζόμενα παιδιά, καταστρέφονταν όταν πήγαιναν να τους κάνουν επιθεώρηση, καταστρέφονταν όταν η επιθεώρηση αμφισβητούσε αν ήταν απόλυτα δικαιολογημένοι να πετσοκόβουν τους εργάτες με τα μηχανήματά τους. Και η καταστροφή ήταν πια τέλεια αν τους έκαναν έστω και νύξη ότι οι τσιμινιέρες τους έβγαζαν πολύ καπνό. Εκτός από τα χρυσά κουτάλια του κ. Μπάουντερμπυ, που είχε γίνει γενικά δεκτό από τους εργοστασιάρχες του Κοκτάουν, επικρατούσε κι ένα άλλο παραμύθι εκεί, που έπερνε

μορφή απειλής. Όταν ένας εργοστασιάρχης του Κοκτάουν νόμιζε ότι τον μεταχειρίζονταν άσκημα - όταν δηλαδή δεν τον άφηναν ασύδωτο να κάνει ότι θέλει - ήταν βέβαιο πως θα έκανε τη φοβερή απειλή ότι, «θα πετούσε την περιουσία του στον Ατλαντικό». Αυτή η απειλή είχε τρομοκρατήσει πολλές φορές τον Υπουργό Εσωτερικών» (σελ.138)

«Ωφελιμιστές οικονομολόγοι, σκελετοί δασκάλων, κομισσάριοι των Γεγονότων, δανδήδες άπιστοι και διεφθαρμένοι, κήρυκες σκουριασμένων ιδεών, οι φτωχοί θα σας στηρίζουν πάντα. Καλλιεργείστε τους τη χάρη της φαντασίας και των αισθημάτων για να διακοσμήσουν μ' αυτά τη ζωή τους, που έχει τόση ανάγκη διακόσμησης. Αλλιώς, την ημέρα του θριάμβου σας, όταν θα έχει εξαφανιστεί κάθε ίχνος ρομαντισμού από την ψυχή τους και θα σταθούν πρόσωπο με πρόσωπο με το πρόβλημα της υπάρξεώς τους, τότε ο ρεαλισμός με τη σειρά του, σαν λύκος θα σας κατασπαράξει!» (σελ.198-199)

Ερωτήματα

Ασφάλεια στα αναλυτικά και μικροβιολογικά εργαστήρια

Ποια είναι η σχετική βιβλιογραφία που αναφέρει τους κανονισμούς ή τις απαιτήσεις προγραμμάτων ασφαλείας εργαστηρίων; Επειδή τα χημικά που χρησιμοποιούνται είναι πολλά, υπάρχει βιβλίο με συλλογή MSDS για τα πιο κοινά χρησιμοποιούμενα;

Δεν υφίστανται στη χώρα μας ειδικοί νόμοι ή κανονισμοί για την υγεία και την ασφάλεια στα χημικά και τα μικροβιολογικά εργαστήρια πέραν αυτών που αναφέρονται στους γενικότερους εργασιακούς χώρους. Η εκτίμηση του επαγγελματικού κινδύνου προβλέπεται από το Π.Δ. 17/96 για το σύνολο των εργασιακών χώρων μιας επιχείρησης άρα και για τα εργαστήρια. Η OSHA (Occupational Safety & Health Administration-U.S. Department of Labor) έχει εκδώσει ένα πρότυπο με τίτλο: Occupational exposure to hazardous chemicals in laboratories-1910.1940 το οποίο φυσικά δεν είναι υποχρεωτικό αλλά μπορεί, ίσως, να φανεί χρήσιμο.

Υπάρχει στη διεύθυνση www.osha.gov. Βιβλιογραφία για θέματα υγείας και ασφάλειας στα σχετικά εργαστήρια υπάρχει άφθονη στη βιβλιοθήκη του ΕΛΙΝΥΑΕ. Η σειρά άρθρων που δημοσιεύθηκε στα τεύχη 5, 6 και 7 του περιοδικού του ΕΛΙΝΥΑΕ περιέχει αρκετές πηγές.

MSDS υπάρχουν και στο διαδίκτυο (επισκεφθείτε στην ιστοσελίδα του ΕΛΙΝΥΑΕ τις Διεθνείς Διασυνδέσεις ή θέστε το σχετικό όρο στις μηχανές αναζήτησης). Υπάρχουν και πληρέστερες βάσεις δεδομένων σε CD στην αγορά (δυστυχώς η τιμή τους είναι σχετικά υψηλή και έχουν περιορισμένο χρόνο ζωής π.χ. 2 χρόνια)

Ανάγκες για σήμανση

Επειδή συχνά τροποποιούμε τους χώρους παραγωγής, είμαστε υποχρεωμένοι να κατασκευάζουμε συνεχώς νέα σήματα. Υπάρχει κάποιο λογισμικό (ή κάποια άλλη ηλεκτρονική μορφή σημάτων) τα οποία θα μπορούσαμε να τυπώνουμε ώστε να καλύπτουμε την ανάγκη αυτή;

Τα σήματα υγείας & ασφάλειας διατίθενται στο εμπόριο. Εάν είναι δαπανηρή η αγορά σημάτων μπορείτε να τα σαρώσετε ηλεκτρονικά από κάποιο κείμενο (π.χ. το ΠΔ 105/1995), να τα εκτυπώσετε και να τα πλαστικοποιήσετε.

Στο τεύχος 11 του περιοδικού μας περιέχονται τα σήματα αυτά αλλά ίσως η ποιότητα της απόδοσης δεν θα είναι καλή. Είναι όμως βέβαιο ότι υπάρχουν στο διαδίκτυο.

Επικαιρότητα

Νομοθετικές Εξελίξεις

Επιμέλεια: Αφροδίτη Δαΐκου, Κέντρο Τεκμηρίωσης - Πληροφόρησης

Απαγόρευση του καπνίσματος σε δημόσιους χώρους, μεταφορικά μέσα και μονάδες παροχής υπηρεσιών (10001/Β/1-8-02).

ΥΠΟΥΡΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ: Αριθ. ΥΙ/Γ. Π./οικ. 76017/02

Με την παρούσα υγειονομική διάταξη ο Υπουργός Υγείας έχοντας υπόψη την ανάγκη λήψης μέτρων για την προστασία της δημόσιας υγείας από τις επιπτώσεις του καπνού των τσιγάρων, αποφασίζει την απαγόρευση του καπνίσματος στους παρακάτω χώρους:

Σε όλα τα κτίρια των Δημοσίων Υπηρεσιών, Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου, Νομικών Προσώπων Ιδιωτικού Δικαίου που εποπτεύονται και επιχορηγούνται από το Κράτος, Οργανισμών και άλλων Ιδρυμάτων (Ο.Τ.Ε., Δ.Ε.Η., ΕΛ.ΤΑ. κλπ.) στα Νοσηλευτικά Ιδρύματα, Ιδιωτικές Κλινικές, Κέντρα Υγείας, Ιατρεία Νομικών Προσώπων Δημοσίου ή Ιδιωτικού Δικαίου (Ι.Κ.Α., κλπ.), ορίζονται ειδικοί χώροι (καπνιστήρια), στους οποίους θα υπάρχει ισχυρή εγκατάσταση συστήματος εξαερισμού για τους εργαζόμενους καπνιστές.

Τα ανωτέρω ισχύουν και για τα σχολεία, πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και για τα Φροντιστήρια, μόνο για το προσωπικό που επιθυμεί να καπνίσει, για δε τις σχολές τις τριτοβάθμιας εκπαίδευσης για τους εργαζόμενους (επιστημονικό και διοικητικό και βοηθητικό προσωπικό) και για τους φοιτητές.

Οι χώροι θα οριστούν από τους διευθυντές-προϊστάμενους των αρμοδίων φορέων ανάλογα με τις ανάγκες τους, με σκοπό να μην παρεμποδίζεται η ουσιαστική λειτουργία της υπηρεσίας.

Το κάπνισμα απαγορεύεται επίσης:

Σε χώρους εργασίας που ανήκουν σε ιδιωτικούς φορείς, καθώς και στους χώρους μακράς αναμονής του κοινού (αίθουσες αναμονής αεροδρομίων, σιδηροδρομικών σταθ-

μών, σταθμών λεωφορείων κλπ.).

Στα νηπιαγωγεία, παιδικούς σταθμούς, βρεφονηπιακούς σταθμούς, παιδότοπους.

Στα μέσα μαζικής μεταφοράς: Λεωφορεία (Κ.Τ.Ε.Λ., αστικά, τουριστικά, σχολικά κλπ.), τρένα (Ο.Σ.Ε., ΜΕΤΡΟ, Η.Σ.Α.Π. κλπ.), πλοία εσωτερικών γραμμών, (σε αυτά θα υπάρχει ένας χώρος «καπνιστήριο», καλά αεριζόμενος, εάν είναι δυνατόν ανά όροφο) αεροπλάνα εσωτερικών αερογραμμών, ταξί.

Σε όλα τα καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος, κατά την έννοια των διατάξεων του άρθρου 5 της Υ.Δ Α1β/8577/83 (526/Β) με εξαίρεση τα αμιγή καταστήματα μπαρ και παραδοσιακά καφενεία του άρθρου 37 και τα κέντρα διασκέδασης του άρθρου 41 αυτής.

Ειδικότερα στα καταστήματα των άρθρων 37, 38 και 39 και τα μικρά καταστήματα του άρθρου 40 της ανωτέρω διάταξης, μπορεί να επιτρέπεται το κάπνισμα στην αίθουσα πελατών

αυτών, σε χώρο φυσικά ή νοητά χωρισμένο, όπου θα υπάρχει ειδική πινακίδα με την ένδειξη «θέσεις για καπνίζοντες». Ο χώρος των μη καπνίζοντων θα έχει εμβαδόν τουλάχιστον 50% του χώρου της αίθουσας πελατών, θα αποτυπώνεται στα σχεδιαγράμματα που προσκομίζονται για την έκδοση της άδειας ίδρυσης και λειτουργίας και θα αναγράφεται στην άδεια λειτουργίας. Ο χώρος των καπνίζοντων θα πρέπει να έχει ειδικές μηχανολογικές εγκαταστάσεις συνεχούς και πλήρους ανανέωσης του αέρα.

Στα καταστήματα της προηγούμενης παραγράφου, εφόσον χρησιμοποιούν αποκλειστικά ή παράλληλα με την κλειστή αίθουσα πελατών και υπαίθριους χώρους, για την ανάπτυξη τραπεζοκαθισμάτων, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, επιτρέπεται το κάπνισμα και στους υπαίθριους αυτούς χώρους. Οι παραβάτες της παρούσας διώκονται και τιμωρούνται.

➔ Συνέδρια - Ημερίδες - Εκθέσεις

Επιμέλεια: Ντίνα Καψάλη, Κέντρο Τεκμηρίωσης - Πληροφόρησης

- 23-28 February 2003**, Iguacu, Brazil
27 ICOSH 2003
27th Congress of the International Commission on Occupational Health (ICOH) «**The challenge of equity in safety and health at work**»
Information: Conference Secretariat, Av. Candido de Abreu 200, Galeria - sala 6, CEP 80530-902 Curitiba PR, Brazil
Tel./Telefax: (55) 41 353 6719
e-mail: icoh2003@icho2003.com.br
Internet: <http://www.ich2003.com.br>
- 18-19 March 2003**, 19F, China United Centre, 28 Marble Road, North Point, Hong Kong
«**The 12th International Conference on Safe Communities**»
Tel.: (852) 27399377,
Fax: (852) 27399779

- e-mail:** safecom12@oshc.org.hk
Internet: <http://www.oshc.org.hk/eng/conference/confer.htm>
- 20-22 March 2003**, Sheraton Hotel, Toronto, Canada
«**Work, Stress and health: new challenges in a changing workplace**»
Information: Wesley Baker, American Psychological Association. Women's Programme Office
750 First Street, NE, 20002-4242, Washington, DC, United States
Tel: 202-336-6124, **Fax:** 202-336-6117
e-mail: wbaker@apa.org
- 20-22 Φεβρουαρίου 2003**, Ξενοδοχείο «Divani Caravel», Αθήνα
«**5ο Ευρωπαϊκό Συνέδριο Security - Πυροπροστασία**»

- Υπό την αιγίδα του Εμπορικού & Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Πειραιά,
Διοργάνωση: So'Re
Πληροφορίες: κα Β. Μαυρομάτη
Τηλ.: 210 - 3807759, **Fax:** 210 - 3302460
e-mail: so-re@otenet.gr
- 30 Ιανουαρίου - 2 Φεβρουαρίου 2003**, Εκθεσιακό Κέντρο Ηεlexpo, Αθήνα
«**HELECO '03: 4η Διεθνής Έκθεση και Συνέδριο για την Τεχνολογία Περιβάλλοντος**»
Οργάνωση: Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας
Πληροφορίες: Κ/Ε Erasmus - Helexpo
Τηλ.: 210 - 7257693, **Fax:** 210 - 7257532
e-mail: info@erasmus.gr
Internet: <http://www.heleco.gr>,
<http://www.erasmus.gr>,
<http://www.helexpo.gr>

Βιβλιοπαρουσίαση

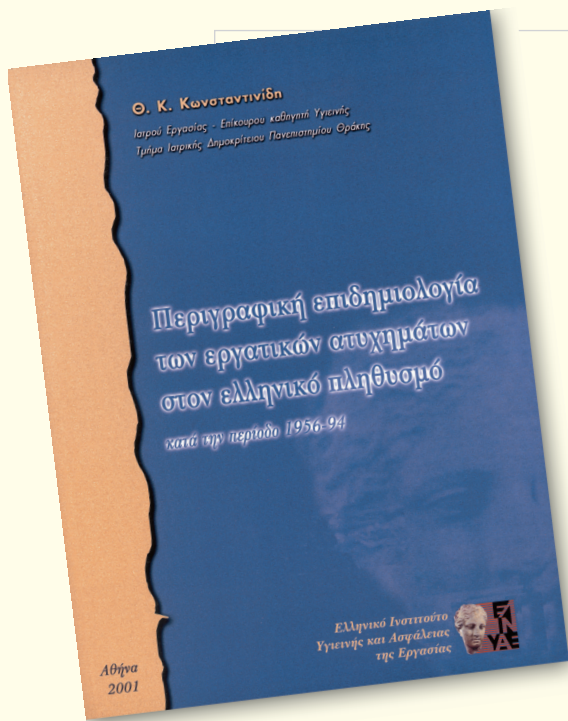
«Ιατρική της Εργασίας και του Περιβάλλοντος»

Συγγραφέας:
Δρ Ευάγγελος Ζημάλης,
Ιατρός Εργασίας
Σύμβουλος Ιατρός Εργασίας στον Όμιλο TITAN
Εκδοτικός Οίκος:
Εκδόσεις Α.Ε. Τιμμένων TITAN
Σελίδες: 473
Έκδοση:
Δεύτερη (2002)
Πρώτη (1993)
ISBN: 960-220-371-4

Η Ιατρική της Εργασίας, αν και διεπιστημονική δραστηριότητα, είναι αυτόνομος κλάδος της Ιατρικής. Ως ειδικότητα καθιερώνεται στον τόπο μας με το Π.Δ. 213/86. Εντούτοις η βιβλιογραφία για το αντικείμενο είναι δυστυχώς ισχνή και αυτό ασφαλώς δυσκολεύει τους ιατρούς εργασίας στον καθημερινό τους αγώνα. Το βιβλίο που παρουσιάζει η στήλη

επιχειρεί να καλύψει την έλλειψη. Προσφέρει με εύληπτο τρόπο ολόκληρο σχεδόν το φάσμα των θεμάτων του κλάδου. Εξετάζονται λεπτομερώς οι χημικοί παράγοντες στους χώρους εργασίας (μέταλλα, αέρια, διαλύτες), οι φυσικοί παράγοντες (υψηλή θερμοκρασία, θόρυβος, δονήσεις, ακτινοβολία, ανόργανες σκόνες, ορυκτά, τιμάντο, αμίαντος), και οι βιολογικοί παράγοντες (τα μικρόβια και οι ιοί). Στη συνέχεια παρουσιάζονται επαγγελματικά νοσήματα όπως το άσθμα ή ο καρκίνος, νοσήματα του δέρματος και νοσήματα των οφθαλμών. Στο κείμενο περιέχονται και στοιχεία επιδημιολογίας και στατιστικής. Φαινόμενα όπως το σύνδρομο του ασθενούς κτιρίου ή ο απουσιασμός αποτελούν επίσης αντικείμενο μελέτης. Εξαιρετικά ενδιαφέρον είναι το κεφάλαιο που αναφέρεται στη δεοντολογία των ιατρών εργασίας. Το έργο κλείνει με τον Κανονισμό Ασθενείας του ΙΚΑ και με νομοθετήματα για την υγεία και την ασφάλεια των εργαζομένων. Το βιβλίο εμπλουτίζεται με φωτογραφίες, ακτινογραφίες, διαγράμματα και πίνακες που διευκολύνουν τη μελέτη των θιγομένων θεμάτων. Προϊόν της υπερεικοσαετούς θητείας του συγγραφέα ως ιατρού εργασίας στον Όμιλο TITAN, το βιβλίο αποτελεί σημαντική προσφορά τόσο στους επαγγελματίες της υγείας και της ασφάλειας όσο και σε κάθε ενδιαφερόμενο επιστήμονα και εργαζόμενο.

Περιγραφική επιδημιολογία των εργατικών ατυχημάτων στον ελληνικό πληθυσμό (κατά την περίοδο 1956 - 1994)

Του Θ. Κ. Κωνσταντινίδη

ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. 2001,
ISBN 960-7678-33-8,
84 σελίδες

Σκοπός της εργασίας, είναι η περιγραφή από βιομετρική σκοπιά των εργατικών ατυχημάτων στην Ελλάδα, στο χρονικό διάστημα 1956 - 1994. Ο συγγραφέας επισημαίνει ότι επειδή κατά την υπό μελέτη χρονική περίοδο στη χώρα μας συντελέστηκαν δημογραφικές, κοινωνικές και οικονομικές αλλαγές, κρίθηκε σκόπιμο να περιγραφεί διαχρονικά ο αριθμός και το ηλικιακό πρότυπο των εργαζομένων τόσο συνολικά, όσο και κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας. Έτσι ώστε ακολούθως να είναι εφικτή η εκτίμηση της επίπτωσης των εργατικών ατυχημάτων κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, αλλά και ηλικιακά. Εξετάζονται οι μεταβολές που συντελέστηκαν κατά την υπό μελέτη χρονική περίοδο σε επίπεδο δημογραφικών, κοινωνικών και οικονομικών αλλαγών και διερευνάται η πιθανή συμβολή τους στην επίπτωση των εργατικών ατυχημάτων στη χώρα μας όπως και η πτωτική διαχρονική πορεία τους.

Χρονολογικός & θεματικός κατάλογος νομοθετημάτων σχετικών με την υγιεινή & ασφάλεια στους χώρους εργασίας και το περιβάλλον (1861 - 2002)

Συλλογή και επιμέλεια: Αφροδίτη Δαΐκου

ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. 2002,
ISBN 960-7678-39-7,
126 σελίδες

Ένας χρονολογικός και θεματικός οδηγός νομοθετημάτων που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με θέματα Υγιεινής και Ασφάλειας στους χώρους Εργασίας και το Περιβάλλον.

Στόχος είναι να χρησιμεύσει ως εργαλείο δουλειάς σε όλους όσους ασχολούνται με τα θέματα αυτά, όπως Τεχνικούς Ασφάλειας, Ιατρούς Εργασίας, μέλη Επιτροπών Υγιεινής και Ασφάλειας της Εργασίας, εργοδότες, φοιτητές, ερευνητές κ.ά. έτσι ώστε να βελτιωθούν οι συνθήκες εργασίας και να μειωθούν τα εργατικά ατυχήματα.

Το ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. με την έκδοση αυτή ευελπιστεί να συμβάλει στη διεύρυνση της πληροφόρησης και παράλληλα να υπάρξει μια ολοκληρωμένη αναφορά στο σχετικό νομοθετικό πλαίσιο που αποτελεί την αφετηρία εφαρμογής κανόνων και θεσμών με αντικείμενο την Υγιεινή και Ασφάλεια της Εργασίας και το Περιβάλλον.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΛΙΟΣΙΩΝ 143 ΚΑΙ ΘΕΙΡΣΙΟΥ 6, 104 45 ΑΘΗΝΑ

ΕΝΤΥΠΟ ΚΛΕΙΣΤΟ ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ 1564/2000